

DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ CULTURAL A MARTORELL

(novembre 2004–abril 2005)

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Àrea de Cultura

Índex

0. INTRODUCCIÓ.....	5
0.1. Presentació.....	7
0.2. El procés.....	7
0.3. El document.....	9
1. EL CONTEXT.....	11
1.1. Martorell, passat i present.....	13
1.1.1. Extensió i límits.....	13
1.1.2. Història.....	13
1.1.3. Economia i població.....	15
1.1.4. Morfologia urbana.....	15
1.1.5. La comarca.....	18
1.2. Dades del context de Martorell....	19
1.2.1. Població, societat, economia	19
1.2.2. Cultura.....	24
2. CULTURA, CIUTAT I IDENTITAT.....	27
2.1. Identitat.....	29
2.2. Pes i centralitat de la política cultural	30
3. ELS AGENTS DE LA CULTURA.....	31
3.1. L'acció cultural municipal.....	33
3.2. L'associacionisme.....	34
3.2.1. Rica tradició i feblesa actual....	34
3.3. La iniciativa privada empresarial.....	37
3.4. La relació entre els sectors.....	37
4. EQUIPAMENTS I SERVEIS CULTURALS.....	39
4.1. Equipaments polivalents.....	41
4.1.1. Centre Cultural.....	42
4.1.2. Casa de Cultura La Vila.....	42

4.2. Foment de la lectura.....	42
4.2.1. Biblioteca Francesc Pujols.....	43
4.2.2. Biblioteca-Sala de Lectura F. Moragas	44
4.3. Patrimoni cultural i natural.....	45
4.3.1. Els museus.....	46
4.3.2. Altres serveis i recursos patrimonials	51
4.4. Ensenyaments artístics.....	54
4.4.1. Escola Municipal de Música.....	54
4.4.2. Escola d'Arts Plàstiques i Oficis Art. Ca l'Ollet.....	55
5. PROGRAMES MUNICIPALS.....	59
5.1. Programació estable de teatre.....	61
5.2. Programació de música.....	62
5.3. Festes.....	62
5.4. Suport a la creació.....	63
5.5. Ajut a les entitats.....	64
6. ORGANITZACIÓ I GESTIÓ.....	67
6.1. Organismes.....	69
6.2. Recursos humans i organigrama.....	69
6.3. Recursos econòmics.....	71
7. CONCLUSIONS.....	75
8. CRÈDITS.....	81
9. ANNEX.....	85

0. INTRODUCCIÓ

0.1. PRESENTACIÓ

Des de l'arribada de la democràcia els nostres municipis han assistit a un desplegament sense precedents de les polítiques culturals. Amb una situació de partida on sovint estava tot per fer, i amb evidents limitacions des del punt de vista competencial i de recursos, la immensa majoria dels ajuntaments han maldat per dotar els ciutadans dels serveis, equipament i programes culturals necessaris. Esforç de recuperació i de normalització que ha tingut plasmacions més o menys aconseguides, però que molt sovint trobem insuficient.

Diverses són les causes de la relativa feblesa de les polítiques públiques per a la cultura, a més de les de caràcter normatiu i econòmic mencionades: l'acció cultural és un àmbit d'actuació institucional relativament nou, la cultura és molt més fràgil i difícil de "gestionar" que altres disciplines de la vida col·lectiva i la prevenció davant potencials "dirigismes" és superior que en altres camps de l'acció pública.

Però la major centralitat que adquireix la cultura, en termes socials i econòmics, en el nostre món, planteja nous reptes i ofereix noves oportunitats, de manera que comencen a detectar-se fortes diferències entre municipis. Cada vegada es fa més evident la necessitat de disposar de polítiques culturals explícites, sòlides i coherents. Els plantejaments de la simple normalització cultural ja no són suficients.

Per això la pròpia dinàmica de l'acció cultural local demana l'obertura d'un nou cicle, d'una nova etapa, que vagi més enllà de la normalització per fer possible la normalitat. Una normalitat en la qual ja no tot està per fer. Ni tampoc tot serà possible. És en aquest sentit que la **planificació** adquireix progressiva centralitat en el discurs de la política cultural local. Planificar, malgrat l'insuficient marc competencial i la migradesa de recursos, o justament per això. Planificar, no només des de l'observatori i el gabinet, sinó a peu de carrer i de manera participada. Planificar, de manera flexible i sense excessos que ens encotillin davant d'una realitat molt canviant.

La regidoria de cultura de Martorell, a l'inici d'una nova etapa, va sol·licitar al CERC de la Diputació de Barcelona la realització d'aquest diagnòstic cultural que, a més d'ajudar a la correcció a curt termini de les deficiències i les mancances més immediates, posi les bases per a una planificació de l'acció cultural futura més estructurada i més ambiciosa.

Aquest document, elaborat a finals de 2004 i inicis de 2005, vol ser una primera i provisional aproximació a la matèria. Primera, atès que la seva finalitat és posar les bases per encetar un procés de debat que haurà de continuar de la manera que es consideri més adient. Seran necessaris nous treballs més específics i caldrà donar pas a un nivell més ampli de participació ciutadana. Provisional, en la mesura que les dades i reflexions que s'hi contenen no són sinó una aproximació, fragmentària i incompleta, a una realitat més rica i diversa, sens dubte, que el que pot reflectir aquest treball.

0.2. EL PROCÉS

El **Diagnòstic de la situació cultural a Martorell** és un document que busca presentar l'estat de la qüestió de la cultura a la ciutat. S'hi detecten les mancances, però també les potencialitats, les quals permeten passar, posteriorment, a una fase

d'elaboració de propostes d'acció que puguin configurar un Pla d'Acció Cultural per al Martorell dels propers deu o quinze anys.

Aquest diagnòstic ha estat elaborat recollint les dades disponibles (no hi ha estudis d'opinió, ni d'hàbits de consum cultural) i el coneixement dels responsables dels serveis culturals municipals i d'altres àrees vinculades. I també s'ha recollit les opinions d'un nombre, forçosament reduït, però representatiu, de persones actives en el camp cultural martorellenc.

Com en tot diagnòstic d'una situació social, es tracta més d'una interpretació que d'una radiografia de contorns exactes. En el camp cultural no existeixen, com en altres àrees, indicadors precisos, consensuats, mesurables, comparables i perdurables, vàlids per a tots els sectors culturals. El contrast amb diverses persones, amb posicions diferents, permet minimitzar la debilitat inherent a aquests tipus de treballs.

En aquesta fase de **diagnòstic** s'ha treballat amb diversos instruments que han permès obtenir el màxim d'informació, opinions i sensibilitats presents en la realitat cultural martorellenca. En concret aquestes etapes d'elaboració són, per ordre cronològic, les següents:

1. Anàlisi documental: dades estadístiques de caràcter demogràfic i socioeconòmic (amb algunes comparacions amb altres ciutats o àmbits); indicadors disponibles referits a la despesa municipal; memòries d'activitat dels serveis culturals; etc.
2. Treball de camp i visites al conjunt de la ciutat i als equipaments, per tal de copsar i contrastar-ne la realitat.
3. Realització d'entrevistes individualitzades als responsables dels diferents serveis culturals.
4. Realització d'entrevistes individualitzades a altres tècnics municipals, responsables d'àrees o serveis concomitants.
5. Realització del conjunt d'entrevistes, acordades amb la regidoria de cultura, a diverses persones del món cultural, representants d'entitats o de grups culturalment actius.
6. Redacció del document provisional de Diagnòstic.
7. Realització de dos seminaris interns, prèvia distribució del document provisional de Diagnòstic, partint de guions de treball i de plantilles per facilitar l'eficàcia del treball i el debat:
 - a) Amb la participació de tots els responsables de serveis culturals, per establir un mapa de l'activitat cultural a Martorell i per contrastar les principals línies de diagnòstic del document provisional.
 - b) Amb els mateixos tècnics de cultura i amb els tècnics de les àrees i serveis municipals vinculats, per contrastar aquelles línies del document provisional més relacionades amb la visió de conjunt de la realitat ciutadana i comarcal i la transversalitat de les polítiques municipals.

8. Redacció del document final de Diagnòstic.

0.3. EL DOCUMENT

El present document s'estructura a partir dels resultats obtinguts en les diverses fases del procés esmentat anteriorment i consta de les següents seccions:

- *El context*

Presenta la informació de base sobre la realitat martorellenca i del seu entorn i les seves perspectives d'evolució; informació que ha de permetre, posteriorment, comprendre millor el diagnòstic de les necessitats culturals.

- *Cultura, ciutat i identitat.*

Planteja la percepció que tenen els martorellencs de la seva ciutat, de la seva imatge i de la construcció de la seva identitat cultural, i la relació entre aquestes realitats.

- *Els agents de la cultura*

Analitza el paper de cada un dels sectors de la cultura (públic, associatiu, privat) i la relació entre ells.

- *Equipaments i serveis culturals*

Estudia cada un dels equipaments i serveis municipals (equipaments polivalents, serveis destinats a la lectura i al patrimoni, els dedicats als ensenyaments artístics,...) i les seves prestacions, les seves mancances i les seves potencialitats.

- *Els programes municipals*

Es consideren les programacions d'espectacles i les festes, així com les polítiques de suport a la creació i a les entitats que ofereix el municipi.

- *Organització i gestió*

Anàlisi dels instruments municipals posats a disposició de les polítiques culturals. Potencialitats i mancances a nivell organitzatiu (presa de decisions, participació, gestió operativa) i nivell de recursos disponibles.

1. EL CONTEXT

1.1. MARTORELL, PASSAT I PRESENT

1.1.1. Extensió i límits

El terme municipal de Martorell té una extensió 12,90 km²; és situat al marge dret del Llobregat en el lloc de la seva confluència amb l'Anoia, que divideix la població en dues parts. Limita al nord amb el terme d'Abrera, a llevant amb Castellbisbal i -passat el congost- amb Sant Andreu de la Barca, i a l'oest amb Castellví de Rosanes i amb Sant Esteve de Sesrovires.

La peculiar situació geogràfica de la població, a la cruïlla que formen la Depressió Prelitoral i la vall del Llobregat, ha marcat el seu esdevenir, fent-ne des de temps antics un nus de comunicacions de gran importància. El congost de Martorell ha sigut pas quasi obligat per al trànsit entre Barcelona i les zones centrals i meridionals de Catalunya. Modernament, autopistes, carreteres i vies ferroviàries s'hi atansen des de Barcelona amb trajectes gairebé paral·lels fins a travessar el congost, per obrir-se tot seguit com un ventall cap a la Catalunya interior i del sud.

Aquesta configuració, marcada per la confluència de dos rius i de diverses vies de comunicació, condicionen fortament la seva estructura urbana, antiga i moderna, la seva vida ciutadana, i fins i tot la seva imatge. Si l'emblema i la imatge característica del Martorell tradicional era la silueta del pont del Diable, l'històric pont romà, des de fa dècades és l'imponent pont de l'autopista, que sobrevola un sector de la població de ben a prop, la qual cosa pot representar el Martorell modern, sotmès a múltiples servituds d'aquest caire en un procés que encara no ha acabat. Com a contrapartida, Martorell se sent molt ben comunicada, tant per carretera com per ferrocarril (Renfe i Ferrocarrils de la Generalitat).

1.1.2. Història

No pretenem pas aquí fer una síntesi de la història de Martorell, però sí relacionar succintament els esdeveniments més rellevants del seu passat, alguns dels quals prefiguren el que serà més tard la població o són motiu encara de celebració o objecte d'estudi i de treball patrimonial.

Si bé els primers elements que es troben a Martorell amb una possible relació amb l'home corresponen a les restes d'un *Elephas Anticus* (conservat al Museu Vicenç Ros), cal esperar fins a finals del neolític per trobar restes precises de la presència humana dins del terme.

La presència romana donà lloc, tanmateix, a l'existència del que avui és Martorell. El fet que el pas del riu Llobregat es pogués realitzar pel punt estret que constitueix el Congost, com a punt d'unió entre la zona de Barcelona i la depressió prelitoral, va fer de Martorell un punt important dins de la xarxa de comunicacions romanes. El Pont del Diable, autèntic símbol de la Vila, va ser construït, probablement durant l'Imperi d'August (als voltants dels anys 10-8 aC), sobre la Via Augusta.

El període de transició entre el món romà i el medieval és poc conegut. La informació disponible prové fonamentalment de les excavacions de la vil·la romana de Martorell Enllaç, del segle IV, i dels treballs arqueològics a l'església de Santa Margarida, de finals del segle VI o inicis del VII. Aquesta era l'església parroquial del monestir de

Sant Genís de Rocafort i es troba en un indret habitat almenys des del segle IV, segons testimonia la troballa d'un mil·liari romà de l'emperador Magnenci (350-353). El priorat benedictí de Sant Genís de Rocafort fou fundat per Guillem II Bonfill i la seva esposa Sicarda el 1042, a l'antic castell de Rocafort.

L'origen de la vila medieval cal cercar-lo a l'entorn d'un mercat sorgit a l'encreuament de camins entre el Llobregat i l'Anoia, documentat des de 1033.

La primera referència documental coneguda de l'antic hospital de malalts pobres de Martorell data de 1216. D'aquest es conserva només la capella de Sant Joan, construïda entre 1310 i 1313.

Al segle XVI trobem ben documentat un fet singular que encara es celebra a Martorell. L'any 1572 el papa Pius V, a petició de Lluís de Requesens, senyor de la baronia i participant a la batalla de Lepant, va concedir el jubileu perpetu a la confraria del Roser de Martorell, el document (butlla) de la qual concessió encara es conserva. La Torre de Santa Llúcia, o Torre dels Crossos, situada actualment enmig d'un polígon industrial i pendent de decidir la seva destinació, està documentada des de 1208 i va patir reformes al segle XVI. Està previst que passi a ser propietat municipal.

Durant el segle XVI (1587-1592) te lloc la construcció de l'Església. Del segle XVII cal destacar el retaule major, construït entre 1610 i 1614, obra dels Agustí Pujol, pare i fill, i el del Roser, probablement obra de Pau Baixadell. També és d'aquest segle l'antic Convent dels Caputxins, edificat entre els anys 1687 i 1700 al peu de la serra de les Torretes, un dels pocs exemples d'arquitectura caputxina del segle XVII que resten al país. Una part de l'antic convent és ocupat actualment pel Museu Vicenç Ros.

Al segle XVIII, la Guerra de Successió va tenir la seva incidència a Martorell: el 1714 el castellvell de Rosanes fou pres i va ser volada la seva torre de l'homenatge. Des d'aquella data, l'enderrocament i la desaparició de la fortificació va anar en augment.

També la Guerra del Francès, ja a l'inici del segle XIX, es va deixar sentir sobre la Vila, la qual va patir diversos saqueigs, igual que les poblacions de l'entorn. El 1814 les tropes franceses capitularen amb tota una divisió al Congost de Martorell.

Del segle XIX daten dos testimonis cabdals de l'activitat industrial de l'època: el Molí Fariner, fàbrica de filatures (1854) situada a la riba esquerra de l'Anoia (que pren el nom de l'antic molí de farina de finals del XVIII que hi ha al costat) i la colònia fabril de Can Bros (1832).

Amb el segle XX arriba el progrés tècnic. El 1905 s'inicia l'electrificació de la Vila i el 1915 s'inaugura el primer i innovador servei d'aigües, tot i que des de mitjans del segle XIX hi havia dues companyies privades subministradores d'aigua al municipi. Però també són anys d'una forta empenta econòmica i social: el 1906 es crea El Progrés; el 1908 neix el Foment Parroquial de Cultura i el 1917 Francesc Santacana i Romeu funda el Sindicat Vitícola Comarcal de Martorell i es crea el Círcol Democràtic i Recreatiu, entre d'altres.

1.1.3. Economia i població

L'economia tradicional de la vinya, el blat, l'olivera i l'ametller va anar deixant pas durant el segle XIX i primera part del XX a la indústria tèxtil (colònia fabril de Can Bros), paperera (iniciada ja al 1740) i farinera. També es desenvolupa el sector dels serveis i dels treballadors del ferrocarril.

Els moderns polígons industrials acullen gran indústries (Solvay, SEAT...) que han patit tots els avatars de l'evolució econòmica de l'entorn barceloní i les seves conseqüències socials.

El gran creixement de la població de Martorell és un fenomen recent, lligat al desenvolupament industrial. Ja la primera expansió important es correspon amb la primera industrialització. Si el 1553 s'hi recompten 118 focs, el 1848 -època de la colònia fabril de Can Bros- Madoz ja hi consigna 500 cases i 3.106 habitants. El creixement serà lent fins a la segona meitat del segle passat, de manera que a la fi de la guerra civil hi trobem solament 5.089 habitants

L'espiral de creixement es desferma a partir del passats anys seixanta, amb un ràpid creixement, inferior al d'altres poblacions del Baix Llobregat més properes a Barcelona, però que comporta transformacions semblants

Any	Habitants
1965	10.295
1970	13.086
1981	16.147
1990	16.480

Aquesta és la base del Martorell actual, l'evolució més recent del qual estudiem més endavant.

1.1.4. Morfologia urbana

Barris

La presència dels dos rius condiona l'estructura urbana de Martorell i dificulta la relació entre els diferents barris o sectors, factor que s'incrementa amb l'impacte de les vies de comunicació, com hem apuntat.

Al peu de la serra de les Torretes, a l'espai que hi ha entre l'Anoia i el Pont del Diable, hi ha el nucli antic de la població, amb l'estructura d'un poble format al llarg d'un camí (actual carrer Francesc Santacana), i que té com a centre vital la plaça de la Vila. Successives expansions d'aquest nucli configuren els actuals barris de la Vila, la Mina, Rosanes i l'Illa.

La primera expansió urbana fora d'aquesta àrea, a la vora esquerra de l'Anoia, s'inicia a finals del segle XVIII, però no és fins a la segona meitat del segle XIX, amb la construcció del ferrocarril a Tarragona (1861-1865) que sorgeix amb força el barri de

Can Carreras, a l'entorn de l'estació, barri que veurà la seva expansió definitiva amb el creixement industrial i la immigració a partir dels anys 60.

L'allau d'immigració que, a partir dels anys seixanta, Martorell comparteix amb altres municipis del Baix Llobregat i de tota l'Àrea metropolitana de Barcelona, produeix la gran expansió urbana pel marge esquerre de l'Anoia, pel terreny pla, amb la creació dels barris de Buenos Aires, el Pla i el Camí Fondo, que concentren -junt amb Can Carreras- la major part de la nova població establerta a la ciutat. La darrera zona de creixement urbà és el Torrent de Llops.

Noves immigracions

Recentment la ciutat ha rebut dos tipus de nova immigració. D'una banda la de persones, sobretot parelles joves, procedents de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Martorell els ofereix un habitatge més assequible o comparativament de més nivell que el que pel mateix preu poden trobar més a prop de la capital. La disponibilitat de sòl i aquesta demanda han donat lloc a l'aparició de promocions de nova urbanització d'habitatge unifamiliar. És una manifestació d'aquest model de creixement urbà que el jove geògraf Francesc Muñoz ha estudiat recentment per a tota la província i que ha caracteritzat significativament com a "*urbanalització*".

La vinculació d'aquesta població amb la vida cívica i cultural de Martorell és en general feble. Ni la seva procedència, ni l'estil de vida que predomina en aquestes zones, ni el lloc de treball i de diversió habituals d'aquestes persones tenen gaire a veure amb el municipi que han escollit per viure, ni afavoreixen la seva implicació en la vida ciutadana i cultural. Només l'escola, quan tenen fills, assegura un contacte amb la resta de martorellencs i pot facilitar un apropament a la realitat del municipi i una implicació en el seu esdevenir.

També hi ha gent de Martorell de sempre que ha "desertat" del casc antic per instal·lar-se en aquestes àrees noves, contribuint així a la degradació del centre històric i a un procés de marginalització que es manifesta fins i tot a l'escola.

Per altra banda, hi ha la nova immigració econòmica, procedent sobretot del nord d'Àfrica, de l'Àfrica subsahariana i d'Amèrica Llatina. El país de procedència que destaca de manera molt marcada entre tots és el Marroc:

Procedència	Habitants	% de la població
Marroc	2.165	8,30
Colòmbia	250	0,96
Ecuador	209	0,80
Nigèria	172	0,66
Ghana	105	0,40
Bolívia	100	0,38

i amb proporcions decreixents fins a un total de 3.770 habitants (14,4 % del total), procedents de més de 60 nacionalitats diferents.

L'alta proporció de marroquins fa la seva presència determinant, més si tenim en compte que la majoria procedeix de regions interiors, més allunyades del coneixement de la cultura europea que els que provenen de les zones costaneres.

Aquesta població nouvinguda s'ha repartit desigualment per les àrees urbanes. El sector més necessitat, sobretot d'origen magribí, ha tendit a concentrar-se en els habitatges antics i sovint en mal estat del nucli antic, que anomenem genèricament La Vila, contribuint així a la seva degradació o retardant-ne la necessària renovació. En efecte, la possibilitat de sobreexplotació d'aquest habitatge degradat sense necessitat d'inversió, no afavoreix el procés de rehabilitació del parc d'habitatge antic de la zona.

No obstant, La Vila, centre de serveis administratius (Ajuntament, correus, etc.) i centre simbòlic (Plaça de l'Ajuntament, Església, etc.) i de serveis culturals (museus, escoles municipals de música i d'arts plàstiques, etc.) manté un cert atractiu. Per això, malgrat tot, s'hi ha iniciat de manera espontània un procés renovació del parc d'habitatge, potser més lent del que seria desitjable, però de resultats ja visibles. La possibilitat de transformar antigues cases grans en pisos de dimensions reduïdes, que la normativa permet aquí, però no a altres poblacions, incentiva aquest procés i comporta una renovació i diversificació de la població de la zona. El Municipi, per la seva banda, ha invertit de manera considerable en la renovació i "urbanització" del Mur, és a dir, el tram de la Nacional-II que passa per l'interior de La Vila.

Aquest procés de regeneració urbana ha de tenir efectes positius per al comerç i, en general, per a la revitalització de la vida ciutadana. Per això seria important poder assegurar la continuïtat i la profunditat suficient del procés. La prevista creació de la *Societat Municipal de Desenvolupament Urbanístic* permetrà d'intervenir des de l'Ajuntament, per tal d'orientar, accelerar i aprofundir aquest procés, si així es decideix. Igualment cal contemplar la possibilitat de beneficiar-se de futures fases del conegut com a "*Pla de Barris*" promogut per la Generalitat de Catalunya.

Per la seva banda, tota l'àrea del que podríem dir-ne el nou Martorell ("l'altra banda" com col·loquialment en diuen a La Vila) el que actualment concentra el gruix de la població, i també gran part dels serveis públics (l'Hospital, tots els Instituts d'Ensenyament Mitjà, moltes zones esportives, el modern Centre Cultural, el Mercat Municipal, etc) viu distant físicament i anímicament del que seria el nucli antic, però sense acabar de definir una personalitat pròpia.

Connexions i àrees de centralitat

El planejament preveu una nova connexió entre La Vila i la zona nova, a l'altra banda de l'Anoia, ara comunicats per un únic pont. Aquest vial passaria per Can Carreras i aniria a parar a la zona de la Plaça de les cultures i del Centre Cultural, vorejant el riu per la zona agrícola existent. Però cal tenir en compte que passaria per una zona inundable i que, per tant, la inversió seria d'una gran envergadura, a part de l'impacte ambiental que suposa perquè afectaria greument a l'àrea agrícola que ocupa el terreny pla al costat del riu. De fet, per un motiu o altre, no s'ha abordat la seva realització.

Un altre plantejament possible és de constituir amb els terrenys de les dues ribes del riu un gran parc fluvial, que podria configurar un gran pulmó verd al mig de la ciutat, zona d'esbarjo i d'activitats a l'aire lliure. Això permetria organitzar el pas a peu d'una banda a l'altra de la ciutat, "apropant" els habitants d'un costat i l'altre, actuant de frontissa entre les dues àrees urbanes i fent-les més permeables. Es tracta per ara

només d'una idea, no exempta probablement de fortes dificultats, però que ha que ha començat a madurar amb l'estudi encarregat a l'efecte.

En tota dinàmica cívica i cultural és important determinar les àrees públiques de centralitat, aquells espais que esdevenen centre de reunió, de trobada i de festa en les grans ocasions. A Martorell continua tenint aquesta consideració el cor del nucli antic, és a dir, la Plaça de la Vila, amb l'edifici central de l'Ajuntament i el de Correus, que es perllonga cap a la plaça de l'Església pel carrer Santacana, comercial i dotat d'altres serveis administratius i culturals. Aquest reconeixement, però, té moltes limitacions, pel fet que per a la majoria de la nova població resulta llunyà físicament i en part desconegut.

I no obstant això, en l'àrea del que hem anomenat el nou Martorell, d'urbanisme poc dens en molts punts i amb amplis espais públics, no apareix amb claredat un nou espai o referent emblemàtic i característic, reconegut com a nova centralitat. Potser la Plaça de les Cultures, davant de l'important Centre Cultural, s'havia pensat o intuït amb aquesta finalitat, però no acaba d'adquirir aquest paper. Darrerament, la Rambla de les Bòbiles ha esdevingut lloc central de desenvolupament dels actes massius de la Festa Major i pot ser que amb el temps vagi adquirint aquesta funció, tot i el seu disseny exclusivament funcional des del punt de vista urbanístic, sense elements simbòlics o representatius ressenyables, si no és el Mercat Municipal.

Perspectives de creixement

Martorell està arribant al límit del creixement previst al seu Pla General: ha arribat a 25.000 habitants, quan el límit establert és de 32.000, xifra que els responsables municipals preveuen que es pot assolir en uns deu anys. Per tant el creixement no es basarà en el desenvolupament de noves àrees, sinó sobretot en completar les àrees ja creades. En aquest moments hi ha en desenvolupament el *Pla Parcial La Sinia*, que permet l'edificació d'uns 450 habitatges i cal tenir en compte també el procés de densificació de la població a La Vila, ja esmentat.

1.1.5. La comarca

Martorell és la capçalera de la part alta de la comarca del Baix Llobregat, la zona més allunyada de Barcelona. Comparteix amb la resta de municipis de la comarca tot un seguit de trets relacionats amb la seva industrialització i creixement espectaculars a partir de mitjans segle passat. Però alhora la zona del que podem anomenar el Baix Llobregat Nord manté una certa diferenciació i uns trets de personalitat propis. Podríem dir que aquesta subcomarca fa de frontissa amb l'àrea del Penedès i de l'Anoia i que Martorell fa de pont entre els dos territoris. Ens trobem a l'Àrea Metropolitana saturada i massificada, però en aquesta zona la industrialització i el creixement han sigut més pausats i moderats, es manté un aire menys massificat i es conserven més trets del paisatge rural i natural.

Martorell ofereix alguns serveis de "capitalitat" a la zona circumdant, com l'Hospital Comarcal o, més recentment, l'Escola Oficial d'Idiomes. També veurem que certs serveis culturals tenen atractiu per a algunes persones d'aquest entorn "comarcal": Biblioteca Francesc Pujols, Escola de Música, El Progrés... Però també hem d'assenyalar que la manca de determinades ofertes a la ciutat provoquen la fugida cap als pobles de l'entorn. Aquest fenomen és molt clar pel que fa al jovent i l'oferta d'oci (cinema i

tot el que l'envolta). L'existència de bones i diversificades comunicacions faciliten en gran manera els intercanvis en totes direccions.

Martorell té l'oportunitat de desenvolupar un paper de sub-capital comarcal, a condició que s'ho proposi i actuï en conseqüència. És imprescindible, per assolir aquest objectiu, la concertació de voluntats públiques i privades, en una aposta estratègica per fer de la ciutat un referent i un nucli de serveis públics i comercials per a les poblacions del seu entorn.

1.2. DADES DEL CONTEXT DE MARTORELL

1.2.1. Població, societat i economia

Analitzem tot seguit algunes dades estadístiques, procedents en la seva majoria de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya), en referència a la realitat demogràfica, social i cultural de Martorell. En alguns casos les posem en relació amb els valors mitjans corresponents al Baix Llobregat o al conjunt de Catalunya. En d'altres, sembla més pertinent i profitós prendre com a referència altres municipis. Per això hem seleccionat nou ciutats de referència, diferents entre elles i amb Martorell, però d'una mateixa franja segons el total de població.

Municipis de referència

Municipis	Habitants	Superfície*	Densitat
Martorell	25.010	12,90	1.938
Esparreguera	20.163	27,47	734
Igualada	35.195	8,67	4.059
Manlleu	18.748	17,19	1.090
Masnou, El	21.196	3,30	6.423
Molins de Rei	22.496	16,00	1.406
Premià de Mar	27.464	1,92	14.304
Ripollet	33.605	4,39	7.654
Sant Pere de Ribes	25.280	40,71	620
Sant Vicenç dels	26.477	9,14	2.896

Font: Diputació de Barcelona 1-1-2004

* Km2

Creixement de la població i immigració

Durant els anys seixanta i setanta el creixement demogràfic de Martorell és més pausat que el d'altres poblacions del Baix Llobregat, més immerses en la dinàmica metropolitana; en canvi l'augment de població segueix amb altes taxes quan aquelles ja s'han acostat a la saturació. Durant els darrers anys del segle XX es produeix un creixement desbocat, degut als fluxos migratoris ja esmentats, amb un increment de gairebé el 30% del 1996 al 2001. A partir d'aquí el creixement és encara significatiu, però amb taxes més moderades i més semblants a les del Baix Llobregat i del conjunt de Catalunya, com podem comprovar a la taula següent:

Evolució comparativa de la població (1991-2003)

	1991	1996	2001	2003
Martorell	16.653	17.822	23.023	24.549
Baix Llobregat	610.192	643.419	692.892	730.111
Catalunya	6.059.494	6.090.040	6.343.110	6.704.146

	Incr. 91-96	Incr. 96-01	Incr. 01-03
Martorell	7,02	29,18	6,63
Baix Llobregat	5,45	7,69	5,37
Catalunya	0,50	4,16	5,69

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

Les successives onades migratòries han assegurat el creixement demogràfic de Catalunya en una situació de baixa natalitat. El Baix Llobregat ha estat la comarca que ha rebut l'impacte més gran d'aquesta immigració, que ha arribat a representar més de la meitat de la seva població. Tenim una primera onada que arriba al màxim a la dècada dels cinquanta, protagonitzada per persones procedents sobretot de Múrcia, València, Aragó i Andalusia, i una segona onada a partir dels seixanta amb presència sobretot d'andalusos i també de castellans i extremenys.

A Martorell aquestes onades arriben atenuades, com hem vist, però en proporcions importants: el 1991 gairebé el 35% de la població prové d'una altra comunitat autònoma, amb una procedència molt destacada d'Andalusia i molt menor de totes les altres comunitats, com mostra la taula que segueix:

Origen de la població per Comunitats Autònomes

	1991		1996		2001	
	núm.	%	núm.	%	núm.	%
Catalunya	10.555	63,38	11.562	64,87	14.788	64,23
Andalusia	2.964	17,80	2.892	16,23	3.218	13,98
Extremadura	360	2,16	398	2,23	458	1,99
Castella-La Manxa	490	2,94	482	2,70	534	2,32
Castella-Lleó	457	2,74	467	2,62	536	2,33
Galícia	162	0,97	177	0,99	222	0,96
Aragó	390	2,34	363	2,04	361	1,57
País Valencià	314	1,89	292	1,64	292	1,27
TOTAL CCAA*	5.747	34,51	5.657	31,74	6.305	27,39
TOTAL MUNICIPI	16.653	100	17.822	100	23.023	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

* No inclosa Catalunya

Pel que fa a la població d'origen estranger, observem a la taula següent la gran incidència dels procedents d'Àfrica (molt especialment del Marroc, com hem vist abans).

Cal assenyalar aquí una certa cautela sobre les dades de l'IDESCAT disponibles, ja que fonts municipals més recents eleven la proporció total d'immigrants estrangers fins al 14,4% i que només pels d'origen marroquí donen un 8,3% de la població total.

Origen de la població estrangera segons nacionalitat

2003	Homes		Dones		Total	
	núm.	%	núm.	%	núm.	%
Unió Europea*	63	0,26	43	0,17	106	0,43
Reste Europa	32	0,13	23	0,09	55	0,22
Àfrica	1.278	5,20	562	2,29	1.840	7,48
Amèrica del Nord i Central	12	0,05	27	0,11	39	0,16
Amèrica del Sud	241	0,98	254	1,03	495	2,01
Àsia i Oceania	59	0,24	24	0,10	83	0,34
TOTAL ESTRANGERS	1.685	6,85	933	3,79	2.618	10,64

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

* No inclosa Espanya

Estructura de la població per edats

El procés general d'envelliment de la nostra societat s'observa, com és lògic, també a Martorell, si bé en unes magnituds inferiors a les del conjunt del Baix Llobregat, però superiors a les de Catalunya. Martorell se situa, en aquest aspecte com en d'altres, en una posició intermèdia, amb característiques clarament metropolitanes, però matisades o atenuades per una relativa llunyania de Barcelona.

De totes maneres, l'estructura de la població per franges d'edats ha de fer preveure, aquí i arreu, una creixent incidència de la tercera edat i, per tant, cal pensar en les dotacions de serveis necessaris, tant assistencials com culturals.

Estructura de la població per edats

1991	Martorell	%	Baix Llobregat		Catalunya	%
			núm.	%		
<15	2.995	17,98	123.849	20,30	1.076.278	17,76
15 - 64	11.456	68,79	426.661	69,92	4.115.905	67,92
>65	2.202	13,22	59.682	9,78	867.311	14,31

1996	Martorell	%	Baix Llobregat		Catalunya	%
			núm.	%		
<15	2.591	14,54	102.878	15,99	892.431	14,65
15 - 64	12.705	71,29	467.931	72,73	4.205.903	69,06
>65	2.526	14,17	72.610	11,29	991.706	16,28

2001	Martorell	%	Baix Llobregat		Catalunya	%
				%		
<15	3.603	15,65	103.704	14,97	872.833	13,76
15 - 64	16.260	70,63	500.730	72,27	4.366.994	68,85
>65	3.160	13,73	88.458	12,77	1.103.283	17,39

2003	Martorell	%	Baix Llobregat		Catalunya	%
				%		
<15	3.868	15,73	109.283	14,97	923.636	13,78
15 - 64	17.353	70,56	527.013	72,18	4.630.739	69,07
>65	3.328	13,53	93.815	12,85	1.149.771	17,15

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

Nivell d'estudis

Des del 1991, Martorell ha millorat de manera general els indicadors del nivell d'instrucció dels seus habitants, sobretot pel que fa als estudis secundaris (Formació Professional de 1er i de 2on grau i BUP i COU) i també el nombre de persones amb estudis universitaris (títols mitjans o superiors). No obstant això, les xifres de 2001 ens indiquen uns nivells d'estudis baixos. Pel que fa a FP, el nivell és equiparable al de la comarca i de Catalunya, però en BUP i COU i estudis superiors tenim uns índexs sensiblement inferiors si prenem com a referència el conjunt del Baix Llobregat i molt inferiors si els comparem amb Catalunya. Si a nivell català disposem d'un 7,89% de titulats universitaris (mitjans o superiors), a la comarca són el 4,14% i el 3,05% a Martorell, d'acord amb les dades següents:

Pel que fa al coneixement del català, tenim uns índexs millors que el conjunt del Baix Llobregat, però lleugerament per sota dels valors mitjans de Catalunya.

Nivell d'instrucció. Recòmptes de la població de 10 anys i més

Martorell	1991		1996		2001	
	Núm.	%	núm.	%	núm.	%
No sap	428	1,74	320	1,30	533	2,17
Sense estudis	2.631	10,70	2.715	11,04	2.050	8,34
ESO, EGB 1 ^a etapa	5.799	23,58	6.502	26,44	5.283	21,48
ESO, EGB 2 ^a etapa	3.504	14,25	2.215	9,01	5.901	23,99
FP 1r grau	670	2,72	1.195	4,86	1.400	5,69
FP 2n grau	324	1,32	769	3,13	1.328	5,40
BUP i COU	881	3,58	1.461	5,94	1.973	8,02
Títol mitjà	417	1,70	575	2,34	940	3,82
Títol superior	331	1,35	442	1,80	877	3,57
TOTAL	14.985	60,93	16.194	65,85	20.285	82,48

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

Nivell d'instrucció. Comarca i Catalunya població de 10 anys i més (%)

2001	Martorell	Baix Llobregat	Catalunya
No el sap	2,17 %	2,54 %	2,27 %
Sense estudis	8,34 %	11,55 %	11,47 %
ESO, EGB 1 ^a etapa	21,48 %	22,27 %	26,22 %
ESO, EGB 2 ^a etapa	23,99 %	23,27 %	25,57 %
FP 1er grau	5,69 %	5,80 %	5,40 %
FP 2on grau	5,40 %	5,60 %	5,26 %
BUP i COU	8,02 %	9,05 %	11,01 %
Títol mitjà	3,82 %	4,76 %	6,14 %
Títol superior	3,57 %	4,47 %	6,66 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

Coneixement del català

2001	Martorell		Baix Llobregat		Catalunya	
	núm.	%	núm.	%	núm.	%
L'entén	20.689	89,86	621.384	89,68	5.837.874	92,03
El sap parlar	16.381	71,15	442.487	63,86	4.602.611	72,56
El sap llegir	16.674	72,42	456.488	65,88	4.590.483	72,37
L'escriu	10.773	46,79	291.327	42,05	3.077.044	48,51
No l'entén	1.468	6,38	51.172	7,39	338.877	5,34

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

Nivell de renda i ocupació per sectors

La renda familiar disponible pels martorellencs es situa a un punt intermedi entre municipis de població semblant. Si prenem les poblacions que hem anomenat de referència, amb dades del 2002, veiem que Martorell es troba a un nivell de renda equiparable al d'Igualada, mentre es situa per damunt de poblacions com Esparreguera, Sant Pere de Ribes, Molins de Rei o Sant Vicenç dels Horts. En canvi, superen la renda disponible de Martorell poblacions com Manlleu, Premià de Mar i El Masnou, d'acord amb la taula que segueix:

Renda. Any 2002

Municipis	Habitants	Renda*
Martorell	25.010	11.944
Esparreguera	20.163	11.493
Igualada	35.195	12.042
Manlleu	18.748	12.413
Masnou, El	21.196	13.903
Molins de Rei	22.496	11.121
Premià de Mar	27.464	12.502
Ripollet	33.605	10.088
Sant Pere de Ribes	25.280	11.441
Sant Vicenç dels Horts	26.477	10.365

Font: Diputació de Barcelona * Km2 ** Renda per habitant (2002)

Igualment l'evolució recent per sectors d'activitat indica un procés de "modernització": progressiva reducció del nombre de persones dedicades encara a l'agricultura, important creixement de la indústria i de la construcció i predomini creixent del sector serveis.

Nombre d'ocupats per grans sectors d'activitats

	1991		1996		2001	
	núm.	%	núm.	%	núm.	%
Agricultura	80	1,28	77	1,12	65	0,60
Indústria	2.927	46,70	2.839	41,12	4.118	37,71
Construcció	484	7,72	456	6,60	938	8,59
Serveis	2.777	44,30	3.533	51,17	5.800	53,11
TOTAL	6.268	100	6.905	100	10.921	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya)

1.2.2. Cultura

Es disposa de poques dades estadístiques sobre la realitat cultural de Martorell i tampoc no s'han realitzat estudis sobre hàbits culturals, sobre públics, etc. Sí que es disposa de totes les xifres recollides en les memòries del Patronat Municipal de Cultura, relatives a les activitats i serveis municipals. Deixant aquestes dades per a ser analitzades detalladament més endavant, recollim aquí algunes xifres sobre el context cultural.

Si atenem als indicadors sobre el nivell d'associacionisme (nombre d'entitats existents de qualsevol caire), les 119 entitats recomptades pel Departament de Justícia de la Generalitat ens donen una situació lleugerament favorable en relació als municipis que hem escollit de referència i també en relació al Baix Llobregat, mentre que es quedarien endarrera si la comparació la féssim amb el Barcelonès.

Pel que fa a l'associacionisme específicament cultural, les 55 associacions registrades es situen al mateix nivell que els municipis de referència i representen un lleuger avantatge sobre el Baix Llobregat i sobre el Barcelonès, segons les xifres següents:

Comparació d'entitats (2004)

	Total d'entitats	Entitats / 1000 habitants
Martorell	119	4,85
Mitjana municipis de referència	119	4,66
Baix Llobregat	3.191	4,37
Barcelonès	13.984	6,38

Font: Guia d'Entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya

Comparació d'entitats de cultura (2004)

Entitats culturals	Entitats de cultura		Entitats culturals / 1000 a.
	núm.	%*	
Martorell	55	46,22	2,24
Promig municipis de referència	54,20	45,55	2,12
Baix Llobregat	1.331	41,71	1,82
Barcelonès	5.478	39,16	2,50

Font: Guia d'Entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya

* Sobre total entitats

La despesa municipal en cultura segueix una tendència general de lleuger però progressiu increment relatiu, en consonància amb els municipis de referència, tal com recull la taula que segueix. (Cal assenyalar la incongruència de les dades corresponents a l'any 2000 en relació als anys següents, fruit sens dubte d'un diferent criteri de còmput).

Evolució del pressupost municipal de cultura

	2000	2001	2002	2003
Total municipi	19.361.704	21.635.472	24.896.417	26.452.867
Total cultura	514.071	2.444.838	2.931.567	3.576.848
% cultura	2,66 %	11,3 %	11,78 %	13,52 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del SIEM (Servei d' Informació Econòmica Municipal) de la Diputació de Barcelona

Comparació pressupostos de cultura (% respecte el total del municipi)

	2000	2001	2002	2003
Martorell	2,66 %	11,30 %	11,78 %	13,52 %
Mitjana mun. referència	8,43 %	11,61 %	12,69 %	13,90 %

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del SIEM (Servei d' Informació Econòmica Municipal) de la Diputació de Barcelona

Hem de tenir en compte, però, que la xifra de despesa global en cultura inclou majoritàriament altres actuacions municipals –inversions- que les que realitza directament el Patronat Municipal de Cultura. Aquest, en efecte, disposa per a la seva acció de xifres molt més modestes. Per a l'any 2004, el Patronat ha gestionat un pressupost d' **1.312.078 €**, dels quals **1.078.734 €**, és a dir el 82,2% del total, corresponen a transferència municipal i la resta a altres ingressos.

2. CULTURA, CIUTAT I IDENTITAT

2.1. LA IDENTITAT

El primer que crida l'atenció en entrar en contacte amb les persones vinculades al món cultural de Martorell és una percepció bastant generalitzada de desencís, que va més enllà d'allò estrictament cultural. Responsables públics i associatius i gent de la cultura comparteixen, en diferents graus i formulacions, un diagnòstic més aviat pessimista sobre la població i el seu esdevenidor. És com si una visió nostàlgica de la Vila basada en un passat més o menys idíl·lic i harmònic (el món de la pagesia, de la vinya, dels traginers...) no hagi acabat de morir, però es vegi condemnada a desaparèixer i, en canvi, una nova visió moderna i actualitzada no acabi de trobar el seu lloc. Expressions com "la gent no se sent contenta de ser de Martorell", "la gent no sap ni si és de Martorell", "els de Martorell es troben quan van a comprar al Corte Inglés de la Diagonal", poden sentir-se amb facilitat.

Per situar aquesta constatació adequadament hem de dir que és molt freqüent en les nostres poblacions, especialment entre els esperits crítics que es mouen en els ambients culturals, sobretot en comparar-se amb poblacions veïnes o equiparables, tot magnificant tant els avantatges dels altres com les misèries pròpies. Sempre es troba en les altres poblacions alguna cosa suposadament exemplar, mentre la pròpia realitat, sobretot si depèn del sector públic, sovint es percep mancada de res interessant. Aquest reflex, que hem constatat repetidament a molts indrets, i que en el seu vessant positiu -si no cau en una posició poc equànime o derrotista- representa una voluntat de millora encomiable, pot explicar en part el que dèiem més amunt. Però la generalització i la persistència d'aquesta percepció pessimista en el cas de Martorell aconsella prendre-la en consideració com una dada determinant a analitzar.

Sigui o no justificat, es tracta d'un estat d'ànim col·lectiu que transcendeix allò cultural, però que hi té un reflex molt clar, essent difícil d'esbrinar fins a quin punt la realitat cultural n'és causa o conseqüència.

Alguns elements que han donat lloc a aquest estat d'ànim col·lectiu poden ser:

- Un procés de creixement urbanístic i de població molt ràpid i poc estructurat. Martorell ha passat dels 6.000 als 26.000 h. sense temps a adaptar-s'hi adequadament.
- La peculiar configuració urbana de Martorell que, a les habituals barreres entre barris antics i de nova creació, hi afegeix la separació física molt determinant que representa l'Anoia, creuat per un únic pont. Així, a una banda del riu, La Vila, nucli originari, i seu dels principals serveis administratius, conforma una realitat en certa decadència, mentre que la zona més nova i dinàmica s'estén a l'altra banda del riu. I la connexió entre ambdues "poblacions" és molt problemàtica.
- Les servituds imposades per la coincidència de múltiples vies de comunicació del país en un espai reduït que dificulten una adequada configuració urbana i malmeten la imatge de la població.
- La summa facilitat de comunicació amb l'exterior, i amb Barcelona, que més que com un avantatge és viscut com un inconvenient, ja que no ha servit per aglutinar al seu entorn una subcomarca, i en canvi es percep com un element de despersonalització de la pròpia ciutat.

- La manca de referents forts de la pròpia identitat que actuïn a la vegada d'aglutinadors de la consciència ciutadana i d'elements de projecció exterior.
- La poca centralitat, i les mancances de planificació i de renovació, que durant molt temps han patit les polítiques culturals, malgrat actuacions concretes notables.

2.2. PES I CENTRALITAT DE LA POLÍTICA CULTURAL

El progressiu augment de pes i de centralitat que les polítiques culturals han viscut en molts municipis des de fa anys, no han tingut a Martorell un reflex clar. Les mancances dels principals equipaments, l'envelliment de l'associacionisme, les dificultats dels grups festius, la manca de serveis i d'oportunitats d'oci per a la gent jove, en són algunes manifestacions. Tots aquests elements són coneguts en altres poblacions, però un cert endarreriment i la feblesa de l'acció cultural que aquí es constaten posen de manifest una política poc activa, un nivell escàs de despesa i mancances de planificació que durant anys han presidit l'actuació municipal.

En general es percep, a més de la desmotivació ja al·ludida, una sensació de desconcert entre els agents culturals per manca d'orientacions conegudes i de debat ciutadà. No hi ha un horitzó clar i compartit sobre els equipaments culturals del futur, no es coneix el paper que s'espera del món associatiu i de la iniciativa privada, no s'ha prioritzat les actuacions a desenvolupar en relació al patrimoni, no hi ha una idea compartida sobre els trets identitaris i festius a potenciar. Tot plegat reflecteix un dèficit de debat i de reflexió en comú arrossegat de fa anys.

Per tal de contrarestar aquest estat de coses i afrontar-lo de manera contundent cal emprendre una acció decidida, i sostinguda en el temps, des dels poders públics, que contempli aquestes premisses:

- una planificació de l'acció cultural a llarg termini, consensuada a nivell ciutadà (prioritats, estratègies, objectius, dotacions).
- coordinació de les polítiques municipals a l'entorn d'objectius culturals, de foment de la identitat i l'autoestima, de cohesió social i d'equilibri territorial (àrees d'urbanisme, medi ambient, ensenyament, joventut, promoció econòmica, immigració...).
- increment dels recursos, amb implicació de les altres administracions i dels sectors associatiu i privat.

Es tracta, en síntesi, de dotar de més pes les polítiques culturals –sigui quin sigui l'agent que les hagi d'executar– i de situar-les en el centre de les polítiques públiques, com a element indispensable de la qualitat de vida dels ciutadans i aglutinador de la identitat col·lectiva.

3. ELS AGENTS DE LA CULTURA

3.1. L'ACCIÓ CULTURAL MUNICIPAL

El principal motor de la vida cultural a Martorell és l'Ajuntament que, a través del seu **Patronat de Cultura**, sosté la major part dels serveis i programacions en actiu:

- El programa d'ensenyament de l'Escola Municipal de Música, que ofereix ensenyaments de nivell elemental i mitjà i és el principal dinamitzador de la vida musical de la ciutat.
- El programa d'ensenyament de l'Escola d'Arts Plàstiques, que ofereix formació no reglada a infants i adults en diferents especialitats artístiques i que actua, a més, com a dinamitzadora de la vida artística a la població.
- Els serveis per a la informació, el foment de la lectura i l'accés a les tecnologies de la informació que ofereixen les dues biblioteques municipals, en primer lloc la Biblioteca Francesc Pujols, integrada a la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, i complementàriament la Biblioteca–Sala de Lectura Francesc Moragas, dependent només del municipi.
- El foment de les festes populars en què l'Ajuntament coordina la programació d'activitats dels múltiples esdeveniments del calendari festiu i de fires i en fa la difusió, amb diferents graus de participació de les associacions i col·lectius segons els casos.
- El programa de protecció, conservació i difusió del Patrimoni que s'articula a partir dels dos museus del municipi, integrats també a la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona (L'Enrajolada-Casa Museu Santacana i el Museu Municipal Vicenç Ros) i que actua també sobre monuments i jaciments arqueològics.
- La programació d'exposicions temporals articulada també des dels museus.
- Una programació estable de Teatre, Música i Dansa, que ofereix el Patronat de Cultura en cooperació amb diferents entitats, amb tres components principals: programació de música, programació de teatre i dansa i programació de teatre infantil.
- El programa de suport a la creació, en diferents àmbits, que conformen diversos concursos i premis i la Mostra d'Art que s'incorpora a la Festa del Roser.

També el Departament municipal de **Juventut** ha començat a intervenir amb diverses propostes en el camp cultural. A l'espera de comptar amb instal·lacions pròpies adients, en curs de realització, actua a través dels Instituts d'Ensenyament Mitjà, amb propostes formatives especialment atractives per a joves (*Monogràfics trimestrals*), fora de l'horari lectiu. També es treballa en el camp de la potenciació i la difusió dels grups musicals locals (projecte *Lokàlia*) i participa amb propostes innovadores en el procés de renovació que viu la Festa Major (comissió *Joves de Festa*, projecte *Bre-lloga*). La col·laboració entre el Patronat de Cultura i el Departament de Joventut és un fet que ja està donant resultats i que pot donar encara molts beneficis compartits.

Igualment la Regidoria d'**Ensenyament** participa en programes culturals adreçats als escolars. Promou un programa de "teatre a les escoles" que arriba a tot l'alumnat, des

de les llars d'infants fins als 16 anys. Aquest programa ha estat incorporat actualment al de la Diputació de Barcelona i compta, per tant, amb el seu ajut. També promou la creació literària per Sant Jordi, mitjançant l'edició anual d'un recull de textos dels alumnes. Finalment, però molt important, coordina, recopila i difon l'oferta dels diferents àmbits i serveis municipals adreçada als centres escolars. Es tracta d'un treball de coordinació eficaç i molt ben valorat per ambdues parts, però que encara pot ser més aprofitat per alguns serveis.

Convé insistir en la cooperació entre Cultura i Ensenyament, per desenvolupar-la més. Alguns serveis culturals no participen encara en l'oferta conjunta d'Ensenyament per a les escoles, desaprofitant la seva eficàcia i l'oportunitat d'enriquir la proposta. Per la seva banda, Ensenyament hauria de fomentar més la participació dels centres en les activitats generals, evitant el tancament en el centre: a vegades les escoles o les APA's promouen festes a nivell de centre, desvinculades de la celebració comuna (Sant Jordi, patges reials,...). Igualment convé coordinar millor el programa de teatre a les escoles amb l'oferta d'espectacles infantils dels dies festius.

Una instància de coordinació permanent entre aquestes les tres àrees municipals implicades en cultura permetria segurament anar desenvolupant sinèrgies i noves propostes de col·laboració.

3.2. L'ASSOCIACIONISME

3.2.1. Rica tradició i feblesa actual

L'associacionisme té a Martorell una rica i arrelada tradició, no només en el camp cultural, sinó també en l'econòmic (cooperativisme) o en l'esportiu (el Club Natació Martorell, important entitat dels anys trenta, promogut per Francesc Santacana i Romeu, que va construir la piscina que encara existeix). **El Progrés**, d'origen rabassaire, **l'Ateneu**, al barri de Can Carreras, que es volia apolític, i **El Foment**, vinculat a la Parròquia, són fites cabdals d'aquesta vitalitat associativa que vertebrava la societat i que vetllava per la seva promoció educativa i cultural. Si bé aquestes entitats d'una manera o altre subsisteixen, el seu paper social ha canviat i la seva funcionalitat és una altra. En un altre punt en parlem detalladament.

Malgrat aquesta sòlida tradició, el paper actual de l'associacionisme a Martorell és problemàtic. Hi ha un nombre important d'associacions, amb finalitats diverses i amb nivells d'activitat i de vitalitat diferents, però en general, com passa una mica arreu, amb dificultats per trobar el seu paper en el moment actual. En general no sembla que es plantegin objectius ambiciosos i adients al moment actual, i apliquin les estratègies convenients per assolir-los, sinó més aviat fa l'efecte que repeteixen any rere any les mateixes coses.

La feblesa més important és la seva dificultat per renovar-se, tant en els seus objectius i mètodes, com per incorporar persones noves, joves especialment. Sovint els membres actius es queixen de la dificultat d'incorporar gent nova i de trobar relleu i, en canvi, els possibles nous col·laboradors es queixen del tancament de les entitats i de la dificultat per incidir-hi. Tampoc no és res exclusiu de Martorell, sinó que aquesta paradoxa és freqüent en altres llocs.

D'altra banda les dificultats econòmiques atenallen molt sovint les associacions, atès que les quotes dels socis cobreixen escassament la subsistència de les entitats, que es veuen així abocades a dependre de les subvencions o altres fórmules de col·laboració municipal.

Aquesta dependència és encara més palesa en determinats casos pel que fa a la disposició d'espais i d'equipaments per al desenvolupament de les seves activitats. Malgrat que es troben espais municipals ocupats per associacions una mica per tot arreu, a vegades en condicions precàries (Diables a Ca l'Oller), és freqüent la reivindicació d'espais municipals per a les associacions, a vegades per a guardar i mostrar el patrimoni conservat per l'entitat (Amics de Sant Antoni Abat), o per al desenvolupament de les activitats (Amics del Ferrocarril, que han de desallotjar la seva seu actual), o espais amb equipament tècnic adient (teatre amateur). El Centre d'Estudis Martorellencs va haver de marxar de la seva seu, l'antiga Farmàcia Bujons, per perill d'ensorrament (cosa que va succeir l'agost de 2003) i actualment està ubicat a la masia de Santa Margarida, als afores de la població.

En general les associacions martorellenques, per vocació o perquè no han tingut oportunitats, participen poc d'una visió global de la cultura i els seus projectes no es plantegen una incidència general en la vida cultural de la ciutat. Si deixem de banda el seu camp d'actuació concret, tenen poca opinió formada sobre l'estat de la cultura al municipi i sobre el paper que hi hauria de desenvolupar. Caldria dotar-se d'alguna instància permanent de participació i debat sobre les polítiques culturals a nivell municipal, que amb el temps anés creant un corpus comú d'idees, objectius i projectes compartits.

Amb motiu de l'elaboració del nou Reglament de Participació Ciutadana s'ha obert un procés de debat amb entitats i ciutadans individuals molt ben acollit i que ha obert expectatives. La Regidoria de Participació, que promou el procés, pot col·laborar per tal d'impulsar la reflexió en el món de l'associacionisme en general i del cultural en particular. Igualment, pot contribuir al seu desenvolupament i renovació facilitant recursos formatius, informació, etc. La *Guia d'Entitats* que s'ha editat seria un primer estadi en aquesta col·laboració.

Atomització i aïllament

Es constata també una certa atomització, amb un nombre d'associacions amb objectius molt particulars, amb pocs socis i amb dificultats de subsistència. Aquestes responen a una determinada afecció o temàtica, però no es plantegen una acció cultural global. Els Amics del Ferrocarril o la Societat Ornitològica serien exemples d'aquest associacionisme. Els grups amateurs de teatre, tot i tenir aspectes semblants a aquests, potser es plantegen més clarament arribar al públic i incidir en la vida cultural.

Potser les entitats més funcionals i que connecten més fàcilment amb un públic ampli i divers són aquelles que s'adrecen als infants. Moltes parelles joves, sovint vingudes d'altres municipis, comencen la seva integració real a Martorell –fins i tot s'empadronen– en el moment de portar els fills a l'escola. I en el camp de l'oci i de la cultura, poden començar la seva vinculació a través de propostes com les d'espectacles infantils de diumenge que promou la **Xarxa** (Xarxa d'espectacles infantils i juvenils de Catalunya) i també de la participació en les múltiples activitats de l'esplai **Trencadissa** i en les que ofereix l'**Agrupament Escolta Joan XXIII**.

En l'àmbit de la cultura popular hi ha entitats que es perceben com a poc permeables (Esbart Dansaire, Secció Sardanista del Progrés, Geganters...). En canvi sembla que la colla de Diables, així com el grup del Drac de Martorell i dels Capgrossos, han sabut adquirir un encomiable paper integrador i renovador.

L'associacionisme de les cases regionals, que havia sigut important a Martorell, està en crisi i no es perceben aires de renaixement, mentre que la nova immigració no ha generat grups que tinguin incidència.

En el camp artístic, **Els Amics de l'Art**, en estreta relació amb l'Escola Municipal d'Arts Plàstiques, desplega un bon ventall d'activitats de cara al foment i difusió de totes les arts. Reivindiquen una major ambició en la política d'exposicions d'art i la consolidació d'un esdeveniment anual d'alt nivell amb forta repercussió exterior. També troben a faltar un millor tractament de la col·lecció municipal d'art i major atenció al reconeixement dels artistes locals.

Les entitats històriques

Pel que fa a les entitats històriques abans esmentades, totes amb equipaments propis, en l'actualitat presenten situacions molt diferents. Però un tret comú, aquí i a moltes poblacions de Catalunya, seria que el seu patrimoni material, en estats de conservació molt diversos, és a la vegada allò que els dona força i el seu taló d'Aquilles. Aquells edificis i sales d'espectacles, bastits gràcies a les aportacions i al treball voluntari dels socis, per tal dotar de mitjans educatius, culturals i d'esbarjo i convivència les classes treballadores, per exemple, han esdevingut vells i desfasats i necessiten fortes inversions per posar-los al dia. Al mateix temps han perdut bona part de les seves finalitats, atès que les necessitats ciutadanes actuals són unes altres i els poders públics n'han assumit en bona part la responsabilitat. Per això cal reflexionar –a nivell català, si més no– sobre la situació d'aquestes entitats i trobar fórmules que permetin fer-hi les inversions necessàries, combinant el respecte als drets dels propietaris amb la necessitat de dotar-los de noves funcions, obertes a tots els ciutadans.

En el cas de Martorell, ens trobem amb tres casos ben diferents que exemplifiquen aquesta problemàtica (en un altre apartat detallem les característiques dels seus equipaments)

El Progrés és l'entitat més potent, amb els seus 2.000 socis, amb un gran patrimoni i amb una oferta lúdica molt limitada però d'èxit, fins i tot més enllà de Martorell. Però li cal l'ajut municipal per a les necessàries obres de rehabilitació i, al mateix temps, hi ha la sensació que els seus equipaments estan infrautilitzats.

L'Ateneu es va ensorrar fa uns anys i ha estat adquirit per l'Ajuntament que té el compromís de reconstruir-lo i destinar-lo a equipament cultural, molt necessari en el barri de Can Carreras, que fins ara n'està molt mancat.

El Foment, sala teatral que administra una Junta vinculada a la Parròquia, fa un servei imprescindible avui per avui, però en unes condicions tècniques, de seguretat i de confort clarament insuficients. De difícil recuperació, està pendent de la presa de decisions sobre el seu futur.

3.3. LA INICIATIVA PRIVADA EMPRESARIAL

L'absència d'aquest sector en el terreny cultural és una de les mancances més evidents. Si el correcte equilibri entre els sectors públic, privat i associatiu és condició per a un harmònic desenvolupament cultural, el sector privat ens falla aquí de manera general. No tenim llibreries que facin una funció dinamitzadora de la cultura, més enllà de la pura venda de llibres, ni hi ha galeries d'art. Tampoc no trobem locals que ofereixin música ni iniciatives semblants per a l'oci dels joves.

Comentari a part mereix la desaparició de l'oferta cinematogràfica comercial, ja que el cinema que existia va tancar. Per veure cinema cal desplaçar-se als complexos multicines instal·lats a Abrera i, darrerament, a Sant Andreu de la Barca. De manera que el conjunt de la població, però molt especialment els més joves, té dificultats per passar les seves hores d'oci a Martorell i ben aviat s'acostumen a marxar-ne. Les programacions especialitzades (12 Hores de Terror, cinema per la Festa Major) que s'ofereixen no pretenen ni poden suplir la inexistència del cinema comercial.

Algunes empreses de les que tenen implantació a Martorell (Solvay i Caixa del Penedès, principalment) participen econòmicament en alguns projectes o activitats, municipals o de les associacions. Caldria explorar la possibilitat d'incorporar altres empreses en el finançament de la cultura, tot oferint contrapartides d'imatge o altres.

3.4. LA RELACIÓ ENTRE ELS SECTORS

La pràctica inexistència del sector privat en cultura fa que ens hàgim de referir aquí únicament a la relació entre Ajuntament i sector associatiu, que ja hem vist que es presenta de manera molt diversa i atomitzada. Aquesta relació és bilateral i no ha generat instàncies de coordinació estables. Tampoc no hi ha xarxes de cooperació entre diferents associacions, que busquin sinergies i es potenciïn mútuament. L'existència de la *Coordinadora de cultura popular* ha resultat fins ara poc operativa.

En general les associacions reconeixen que l'Ajuntament fa el que pot i que col·labora amb infraestructures i suport material pel que fa a festes i actes al carrer o facilitant espais per a concerts, conferències, teatre amateur, etc. També es valora positivament que es cedeixin espais a les entitats, encara que aquests es consideren sovint insuficients o poc adequats.

Pel que fa a la política de subvencions, les associacions es consideren molt dependents, quan en realitat a vegades l'ajut municipal cobreix només una petita part del seu pressupost. No sempre s'entén que es demanin contrapartides des del municipi, i es dóna el cas d'un grup de teatre amateur que des de fa anys ha renunciat a demanar subvenció i prefereix "vendre" les animacions a què els obligava l'Ajuntament. La nova *Ordenança Reguladora de les Subvencions Municipals*, en procés d'aprovació, oferirà un marc administratiu clar, si bé probablement complex, i estableix també criteris per a la valoració de les propostes per a cada sector d'activitat a subvencionar.

Un àmbit molt important i que depassa les possibilitats de l'Àrea de Cultura, implicant tot l'Ajuntament i, probablement, a d'altres nivells de l'administració, és el dels espais i equipaments a disposició de les associacions, que desenvolupem en un altre punt, però que comporta, pel que fa a allò que ens interessa, els següents aspectes:

- En el marc d'un pla de futur dels equipaments culturals, estudiar la remodelació dels espais i les instal·lacions a disposició de les associacions, redefinint i delimitant-ne les modalitats d'ús.
- Donar resposta a les propostes de les associacions que reclamen nous espais o que proposen nous equipaments (tenint en compte, si s'escau, les possibilitats que ofereixen edificis no utilitzats o utilitzats per sota de les seves possibilitats: Can Oliveres, la nau de la Fecsa, el Molí Fariner, el Molí Paperer, la Torre de Santa Llúcia, La Caserna, La Farmàcia Bujons...)
- Estudiar i oferir acords a les corresponents entitats sobre el futur d'equipaments com els del Progrés i el Foment i el seu ús públic.

Ja hem comentat que els nous instruments de participació ciutadana que promou l'Ajuntament per al conjunt de la població poden aportar elements de reflexió i solucions per a la participació en cultura. La creació d'un marc o instància permanent d'informació, debat i intercanvi entre el món associatiu i el municipi permetria avançar en una major implicació en l'esdevenir cultural general.

Podria ser de molta utilitat, igualment, una oferta formativa que tingués com a objectiu modernitzar i dinamitzar la gestió de les associacions.

4. EQUIPAMENTS I SERVEIS CULTURALS

4.1. EQUIPAMENTS POLIVALENTS

4.1.1. Centre Cultural

Edifici espectacular de nova planta, dels anys noranta, amb la façana que dona a la Plaça de les Cultures, espai que es vol emblemàtic, situat en un extrem del Martorell nou, formant part d'una zona molt densa d'equipaments educatius, sanitaris i esportius.

Allotja, a més dels serveis culturals que detallarem, les instal·lacions i estudis de la Ràdio Municipal, l'oficina de Benestar Social de la Generalitat i les regidories i oficines de Cultura i de Joventut. Una desena de despatxos fan funcions d'*Hotel d'entitats*, amb espais exclusius i tancats per a determinades associacions, amb una utilitat i rendiment a vegades dubtosos.

Disposa, en planta baixa, d'un **auditori** amb 316 localitats, que acull concerts i també reunions de caràcter empresarial, professional o ciutadà, i altres espais polivalents i sala de conferències. També a peu de carrer, en l'espai previst inicialment com a sala d'exposicions, s'hi ha instal·lat la **Biblioteca Francesc Pujols**, que analitzarem més endavant.

A la tercera planta hi ha la **sala d'exposicions Jaume Muxart**, en un espai inicialment previst per a la biblioteca, i que quan cal s'amplia amb un espai igual de la quarta planta. Aquesta zona de la darrera planta, però, es veu sotmesa a diversos usos, segons les necessitats i es voldria destinar a una exposició antològica, semi-permanent, dedicada a l'artista martorellenc Jaume Muxart, que actualment ja dona nom a la sala d'exposicions.

Malgrat que la construcció i posada en funcionament del Centre Cultural és relativament recent, s'han posat de manifest algunes deficiències o inadequacions:

- manca d'un bar i d'espai lliure de trobada i de relació a la planta baixa
- manca d'espai per a la biblioteca (com veurem en l'apartat corresponent)
- inconvenients a l'auditori: escenari molt petit (sovint s'ha d'ampliar), accés pel lateral de l'escenari, manca d'un mínims camerinos...
- poca accessibilitat dels espais d'exposició per trobar-se a la segona i la tercera planta.
- manca de magatzem i de muntacàrregues (exposicions, etc.)

Per tant, en el context d'una planificació futura dels equipaments culturals, cal incloure el replantejament d'alguns aspectes del Centre, sigui de la seva possible ampliació i configuració o dels seus usos, o d'ambdues qüestions alhora.

4.1.2. Casa de Cultura La Vila

Situada al nucli antic de la població, és propietat de la Diputació de Barcelona, com el Museu L'Enrajolada. Creada a finals dels anys 60, és el centre cultural històric de La Vila. Consta de Sala d'actes i 3 plantes que allotgen serveis i activitats diversos. És administrada pel Patronat de Cultura, que en regula els usos i cedeix les seves instal·lacions quan s'escau.

La **sala d'actes** té capacitat per a 150 persones i disposa d'un petit escenari apte per a conferències, concerts de petit format, etc. El seu estat de conservació és correcte i la sala confortable. Donada la falta d'altres sales en bones condicions a la zona, possiblement es podria potenciar més millorant-ne l'equipament per a poder-hi desenvolupar, per exemple, espectacles de petit format. Les activitats més freqüents que s'hi desenvolupen actualment són:

- assaigs de la Banda Simfònica de Martorell
- xerrades dels esplais de gent gran
- conferències organitzades pels museus
- cursets d'història de l'art de l'Escola d'Arts Plàstiques

Allotja també la **Biblioteca–Sala de Lectura Francesc Moragas**, realitat més problemàtica que analitzarem en l'apartat corresponent.

Actualment s'hi ha instal·lat, de manera provisional, l'**Escola Oficial d'Idiomes** del Departament d'Ensenyament de la Generalitat, fins que disposi d'una seu definitiva. Per això calgué traslladar els cursos de l'Escola Municipal d'Idiomes al Centre Cultural. L'Escola Oficial crea alguna tensió pel fet que creix i reclama més espai i, a més, ocasiona despeses a càrrec de l'Ajuntament: consergeria, consums...

4.2. FOMENT DE LA LECTURA

La biblioteca és un equipament bàsic per al foment de la lectura entre els ciutadans i pel desenvolupament de la vida cultural en general. Actualment són centres d'informació a través de qualsevol mitjà i de dinamització cultural, a més de nuclis difusors de les noves tecnologies de la comunicació.

Martorell disposa de dos equipaments bibliotecaris, la Biblioteca Francesc Pujols, integrada a la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Província de Barcelona, i la Biblioteca–Sala de Lectura Francesc Moragas, depenent només de l'Ajuntament. Amb la col·laboració de les dues, el Patronat de Cultura desenvolupa un programa d'activitats de promoció i de difusió de la lectura per a diferents públics. Les propostes per a infants tenen molt bona acollida, mentre que en les d'adults cal assegurar-se el públic mitjançant contactes previs (escola d'adults, cursos de català i altres grups). El recull d'aquestes activitats en el 2003 ens dona una idea de la seva intensitat:

Activitat	Sessions	Usuaris
Visites escolars	26	620
Hora del Conte	16	506
Hora del Conte	11	116

Tallers infantils	1	20
Recitals poètics	1	65
Conferències	6	290
Exposicions	30	
Guies de lectura	34	

Especial interès té el Club de Lectura que es reuneix un cop al mes a la Biblioteca Francesc Moragas per comentar i fer tertúlia entorn als llibres llegits i que completa la seva activitat amb visites, anades al cinema, etc., en relació a les lectures efectuades.

4.2.1. Biblioteca Francesc Pujols

Inaugurada a l'any 1994, a la planta baixa del Centre Cultural, propera per tant a una zona densa de serveis educatius, sanitaris i esportius, com hem assenyalat, és el servei que dona, amb caràcter permanent, més vida al Centre. Està integrada a la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Província de Barcelona

Rep públic de tota la ciutat i fins i tot de poblacions veïnes com Sant Esteve Sesrovires, Castellbisbal i fins i tot d'Esparreguera (no així d'Abrera i Olesa, que ja disposen de bones biblioteques). Cal assenyalar que aquesta atracció de lectors foranies és afavorida per les estades a l'Hospital proper, de caràcter "comarcal".

Està oberta durant 34,5 hores setmanals, amb 280 dies de servei anuals, totes les tardes, de dilluns a divendres, de 16 a 20.30 i tres matins (dimarts, dimecres i dissabtes) de 10 a 14, atesa per una bibliotecària i dos tècnics auxiliars a temps complet.

Dotació

- Fons documental 30.019 (1,22 per hab.)
 - fons general llibres 20.657
 - fons llibre infantil 4.825
 - fons àudio 2.515
 - fons vídeo 1.424
 - electrònic 594
 - altres 4
- Superfície útil (m2) 535
- Punts de lectura 90
- Ordinadors 11

Usuaris

- Visites totals 88.624
- Usuaris inscrits 7.186
- Carnets nous durant l'any 921
- Usuaris préstec 3.118
- Usos servei de préstec 18.356
- Usos servei accés Internet 3.563

El fons local recull les publicacions disponibles, trobant-s'hi a faltar publicacions posades al dia de síntesi del passat i de la realitat actual de Martorell.

Disposa d'una dotació econòmica municipal per a les activitats de foment de la lectura, a què ja ens hem referit més amunt. La seva tasca en conjunt és molt ben valorada, però es reclama l'ampliació de l'horari, en concret l'obertura els dos matins a la setmana que resta tancada, o els dissabtes a la tarda, cosa per a la qual faria falta l'ampliació dels recursos humans, amb una o altra fórmula.

D'acord amb els estàndards indicats per la Xarxa de Biblioteques, a Martorell li correspondria una biblioteca de 1.700 m², és a dir que caldria triplicar els metres disponibles al Centre Cultural. Aquest és el principal problema que l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona han d'abordar, en el marc d'un estudi dels futurs equipaments culturals de la ciutat.

L'opció d'augmentar la superfície actual mitjançant una ampliació lateral, elevada per damunt de la zona verda (i potser en el subterrani, existent però no utilitzat), podria resoldre parcialment el problema, però no seria definitiva. L'opció que sembla més adient a llarg termini seria pensar en un nou equipament, amb les dimensions i requeriments previstos, en un nou emplaçament ben comunicat. Per a la dinàmica del Centre Cultural aquesta opció presenta avantatges i inconvenient. Per una banda, permetria recuperar com a sala d'exposicions a peu de carrer l'espai que ja havia estat dissenyat per aquest fi, cosa que milloraria sens dubte la seva incidència. Però, per altra banda, podria restar vitalitat al Centre, en privar-lo del flux regular d'usuaris de la biblioteca.

4.2.2. Biblioteca–Sala de Lectura Francesc Moragas

És la biblioteca antiga situada a la segona planta de la Casa de Cultura, a l'eix central de l'antic Martorell, anomenat La Vila. No s'ha integrat a la Xarxa de Biblioteques Municipals perquè no reuneix els requisits que aquesta exigeix, motiu pel qual el seu sosteniment i direcció recau únicament sobre el municipi.

Dóna servei durant 175 dies a l'any (d'acord amb el calendari escolar, tanca els mesos de juliol i agost), en horari de dilluns a divendres de 16 a 20.30 h., amb un públic majoritàriament infantil, atesa per una auxiliar administrativa.

Dotació

● Fons documental	3.644
● Superfície útil (m ²)	180
● Punts de lectura	28
● Ordinadors	2

Usuaris

• Visites totals:	4.754
• infantils	3.074
• adults	1.680
• usuaris inscrits	-
• carnets nous durant l'any	-
• usuaris préstec	-
• usos servei de préstec	455
• usos servei accés Internet	415

Aquest equipament, que compleix una funció sens dubte útil en el barri antic, ha quedat en una posició difícil. Petita i poc dotada, acull sobretot el públic de les escoles de la zona. Pel fet d'haver quedat al marge de la Xarxa, renova poc el seu fons i, malgrat que ofereix connexió a Internet, no té accés al catàleg comú.

L'Ajuntament estudia la possibilitat de situar-la a la planta baixa de Cal Nicolau Ric, un edifici proper, situat a la Plaça de La Vila, que ja acull en pisos superiors l'Escola de Música. L'espai disponible té una estructura una mica complicada, però si resultés factible el trasllat possiblement encara permetria habilitar unes aules per a altres necessitats formatives (noves tecnologies, etc.).

En aquest sentit creiem que donada l'especial configuració històrica, urbana i social de la Vila, cal abordar aquest cul de sac en què es troba la biblioteca, partint de plantejaments viables i imaginatius, cercant els contactes i la col·laboració institucional que sigui necessària.

4.3. PATRIMONI CULTURAL I NATURAL

El patrimoni, material i immaterial, d'una col·lectivitat ens il·lustra sobre el seu passat i ens ha de permetre projectar el seu futur. Actualment ocupa un lloc important en les polítiques culturals i s'incorpora en els programes de desenvolupament local, ja que juga un paper destacat en la qualitat de vida dels ciutadans, en el desenvolupament de la identitat col·lectiva i la cohesió social, així com en el desenvolupament econòmic i l'equilibri territorial. Ciutat i patrimoni van íntimament lligats i una actitud que integri els diferents àmbits patrimonials (arquitectònic, històric, arqueològic, toponímic, etnològic...) en el disseny urbà aporta un enorme potencial.

A molts municipis durant molt de temps el disseny urbà i arquitectònic s'ha fet d'esquena als agents culturals i molt sovint les polítiques culturals i patrimonials han sigut inexistentes o han resultat supeditades a les polítiques urbanístiques. A Martorell, necessitat com hem vist de noves senyes d'identitat compartides i d'elements que afavoreixin la vertebració i la cohesió social, el treball patrimonial ofereix, com arreu, bones oportunitats. Per posar només un exemple, un esforç de recuperació i de dinamització del Casc Antic, potenciant-ne els valors tangibles i intangibles que el fan més singular (l'estructura urbana tradicional, la tranquil·litat de la zona peatonal, el valor dels edificis històrics, la imatge dels esgrafiats, l'encant del petit comerç, el reclam dels serveis culturals,...) pot ser una eina de cohesió social entre els seus

estadants de tant diversa procedència: antics ocupants, immigració estrangera, ocupants dels habitatges nous o rehabilitats.

O, en una altra dimensió, El Pont del Diable, malgrat l'agressió visual irreversible de què ha estat objecte, pot esdevenir el reclam d'una oferta de turisme de proximitat (de cap de setmana, de grups, d'escoles) que incorpori altres elements culturals, gastronòmics, recreatius,... (*"Visita al Martorell històric, dinar al restaurant Manel i ball al Progrés"*).

I no podem oblidar el patrimoni natural. Sense estendre'ns en aquest punt, hem d'assenyalar, no obstant, els valors dels dos rius que han configurat el passat i el present de la ciutat. I en relació amb els rius, les zones verdes a la seves ribes i els espais agrícoles encara actius, són oasis enmig de l'asfalt, de gran valor avui i demà si es saben preservar i actualitzar. I també en relació amb l'Anoia i el Llobregat, tenim els testimonis de la primera industrialització nascuda al seu redós i de la seva força: la colònia de Can Bros, el Molí Paperer i el seu canal, el Molí Fariner... Són recursos que cal estudiar i eventualment, d'una manera o altra, posar en actiu.

Igualment la muntanya ens ofereix un espai natural i uns vestigis del passat (el Castell de Rocafort, les torretes,...) que cal no oblidar per tal de potenciar-ne el coneixement i l'ús. I n'hi ha més. Martorell compta amb un seguit d'altres recursos destacats des del punt de vista del coneixement del seu passat i per a la configuració del seu bagatge identitari. Relacionarem els més destacats en parlar dels museus pel fet que formen part dels itineraris i propostes didàctiques que ofereixen.

També cal comptar amb els elements del patrimoni immaterial que tractarem en l'apartat dedicat a les festes i tradicions.

4.3.1. Els museus

L'Enrajolada. Casa Museu Santacana

La Casa Museu Santacana és un dels més antics del país i un exemple característic del museu de col·leccionista sorgit a partir del romanticisme. Creat el 1876 per Francesc Santacana i Campmany (1810-1896), hisendat, pintor i col·leccionista, hi reuní una col·lecció important de ceràmica catalana i de tota la península i elements escultòrics i arquitectònics rescatats de diferents edificis, convertint així la casa pairal en casa museu. Completà la seva obra el seu net Francesc Santacana i Romeu (1883-1936), que n'edità un catàleg el 1909 i un altre el 1929, i l'anomenà L'Enrajolada. El 1965 la casa va ser adquirida a la família per la Diputació de Barcelona.

La Diputació en va reformar una part el 1967 amb criteris de l'època, modificant-ne el jardí i part de la façana, i va dipositar-hi la col·lecció de ceràmica que Lluís de Faraudo i de Saint-Germain, militar i erudit, li havia cedit l'any 1918. Des de l'any 1967 es feu càrrec de la seva gestió i manteniment l'Ajuntament de Martorell, tot i que fins al 1994 l'equipament no li fou formalment cedit per 30 anys.

A més de les col·leccions citades de ceràmica, que són la part central del seu fons, conté altres col·leccions d'interès:

- *Elements arquitectònics i escultòrics en pedra*, procedents de convents i esglésies de Barcelona, de palaus i cases diversos, de monestirs com Poblet, Montserrat, etc.
- *El fons d'art*: olis, dibuixos, aquarel·les, fotografies, estampes i gravats. Obres del propi fundador o de companys i mestres seus de l'Escola de Nobles Arts (Claudi Lorenzale, Lluís Rigalt, Damià Campeny, Pau Rigalt). També d'altres com Fortuny o Agustí Rigalt.
- *Mobiliari i objectes decoratius*: armaris, caixes de núvia, calaixeres, etc ; ventalls, rellotges, floreres, capelletes, etc.

L'edifici, que comparteix elements amb la Casa de Cultura, presenta deficiències de manteniment. L'Ajuntament en va renovar la instal·lació elèctrica i la il·luminació fa uns anys, però resten deficiències com:

- les humitats que malmeten els arrebadors ceràmics.
- el mal estat del parquet en alguns punts (parquet que a la vegada amaga el mosaic hidràulic original).
- manca de condicionament ambiental.
- deficiències de seguretat i d'ancoratge de peces.
- manca de retolació i de cartells en algunes zones.

També hi ha el problema de l'accessibilitat per a persones discapacitades, que potser es podria resoldre conjuntament amb la Casa de Cultura, instal·lant un ascensor comú. De moment l'accessibilitat és parcial: amb unes rampes es pot accedir amb cadira de rodes al jardí, recepció del museu, sala d'exposicions i primera planta de l'exposició permanent. No hi ha facilitats per altra mena de discapacitats, com els invidents.

Com en molts altres museus, els serveis d'inspecció de la Generalitat han advertit d'algunes d'aquestes deficiències, instant a la seva correcció en el termini més breu possible.

Museu Municipal Vicenç Ros

Ocupa part de les dependències de l'antic convent de caputxins, edifici de finals del segle XVII, que a causa de la Desamortització féu funcions de caserna i d'escola i quedà en mans del municipi. Va ser inaugurat el 1945 gràcies a la donació per part de Vicenç Ros i Batllell (1883-1970) de la seva important col·lecció de ceràmica, entre d'altres. Successives donacions de martorellencs i l'activitat de Vicenç Ros com a director i d'Isidre Clopas com a conservador, permeteren anar incrementant els fons de ceràmica, però també de caràcter etnològic, arqueològic i documental.

Les principals col·leccions amb què compta el museu són:

- *La ceràmica*. El fons més important del museu, amb dues col·leccions: la de Vicenç Ros i la de Joaquim Mir, amb 350 peces de procedències diverses i unes 15.000 rajoles de totes les tècniques i procedències, entre d'altres.
- *Elements arquitectònic i escultòrics*, de diverses procedències.

- *El fons d'art*, el més destacat del qual és el conjunt d'obres de Lluís Rigalt, Pau Rigalt i Agustí Rigalt.
- *El fons etnològic*, el més important després del de ceràmica. Eines i estris del camp, singularment del cultiu de la vinya i de l'elaboració del vi, i de tallers i d'oficis artesanals.
- *El fons geològic*: diversos fòssils, entre els quals destaquen uns fragments de defenses d'*elephas*.

També hi ha un fons numismàtic, molt mermat per un robatori esdevingut l'any 1982, i l'arxiu-biblioteca, amb pergamins municipals, documents de masies, llibres antics, gravats i estampes, etc.

El Museu Municipal Vicenç Ros es responsabilitza també de tres extensions:

- **Sala d'exposicions Memorial Vicenç Ros.** Edifici construït el 1973 en homenatge a Vicenç Ros, proper al museu del mateix nom; és un monument amb aspecte de capella moderna que conté una sala circular que s'utilitza com a Sala d'Exposicions des de 1990.
- **Pont del Diable—espai expositiu de Sant Bartomeu.** Forma part dels itineraris de visita que s'organitzen des dels museus. Conté una exposició monogràfica sobre el Pont del Diable i el seu entorn, instal·lada en un lloc que aprofita restes de l'antic escorxador. Obre a demanda i per la Fira de Primavera.
- **Jaciment de Santa Margarida.** Conté restes des d'època tardo-romana fins a l'actualitat: església paleo-cristiana, església romànica, etc. En una masia es presenta una exposició sobre el jaciment. El Centre d'Estudis Martorellencs, en col·laboració amb la Universitat de Barcelona i amb l'Ajuntament, té cura de la recerca i de la difusió. L'Ajuntament hi ha fet inversions i té cura del manteniment (jardineria).

El Museu Vicenç Ros presenta una sèrie de deficiències en l'edifici i les instal·lacions, malgrat les reformes recents. Els problemes d'accessibilitat s'han solucionat en part i caldria, a més, renovar-ne la museografia.

L'activitat dels museus

Els dos museus, i les extensions, estan integrats en el Patronat de Cultura. L'equip que en té cura s'estructura amb:

- **Un coordinador** (formalment és el coordinador del Patronat de Cultura, però de fet està adscrit als museus, i les seves funcions estan poc definides).
- **Tres àrees:**
 - **Àrea de documentació i conservació:** compta amb un tècnic (llicenciat en història) i un monitor (llicenciat en història).

- **Àrea de serveis didàctics:** compta amb un tècnic (llicenciat en història de l'art) i un monitor (llicenciat en art).

- **Àrea d'exposicions del Patronat de Cultura:** el mateix tècnic de l'àrea de conservació i un dels monitors dels Serveis Didàctics

Per tal de desenvolupar el programa d'exposicions del Patronat es compta amb tres sales:

- *Sala Muxart:* exposicions d'art, d'artistes locals, de divulgació científica i històrica, d'alumnes del batxillerat artístic, de fotografia...

- *Sala d'exposicions Memorial V. Ros:* exposicions temporals, exposicions de llarga durada, com la que s'inaugurarà properament, basada en fons del museu V. Ros que normalment no estan exposats.

- *Sala de l'Enrajolada,* de petites dimensions: exposicions d'artistes locals, de petit format, de producció pròpia sobre temàtiques de Martorell...

Pel que fa a documentació i restauració, l'activitat és molt limitada per la manca de personal i recursos. Aquesta deficiència es cobreix en part gràcies al suport de la Diputació de Barcelona a través de la Xarxa de Museus Locals.

El treball del museu està molt centrat en el públic escolar i de grups en general. Anualment es fa una oferta a les escoles, canalitzada a través de la regidoria d'ensenyament, que ha anat creant hàbit i que obté molt bona resposta.

S'ofereixen visites guiades i tallers, per exemple,

- sobre tècniques pictòriques (oli, tremp sobre fusta,...)
- sobre tècniques de la rajola (estergit, trepa...)

i també itineraris per conèixer el patrimoni i la història de Martorell:

- *Itinerari històric pel barri de la Vila:* Pont del Diable, ermita de Sant Bartomeu, capella de Sant Joan, Casa Gausa, Torre de les Hores.

- *Itinerari dels museus:* exposició monogràfica sobre el Pont del Diable a l'espai expositiu de Sant Bartomeu, els dos museus, restes arqueològiques de Santa Margarida.

- *Itinerari històric natural:* Serra de les Torretes, restes del monestir de Sant Genís de Rocafort, jaciment de Santa Margarida, restes dels castells de Rosanes i de Sant Jaume.

- *Itinerari de l'evolució urbana:* Plaça de l'Església, Plaça de la Vila, Torre de les Hores i altres edificis, fins al barri de Can Carreres.

- *Itinerari dels esgrafiats:* façanes de la rectoria, de Cal Ros i de l'Ajuntament, entre molts altres edificis.

Les xifres totals d'usuaris dels museus i de les seves activitats, que figuren als quadres que incloem tot seguit, no són satisfactòries, especialment pel que fa als visitants individuals de les exposicions permanents. En canvi, els museus tenen consolidada una correcta demanda per part d'escoles i de grups en general. I pel que fa a exposicions temporals, depèn, lògicament, de l'atractiu de cada una d'elles.

Visitants i usuaris dels museus:

Any 2002

	Exp. Perman.	Exp. Temp.	Total
L'ENRAJOLADA	2.854	9.780	12.634
V. ROS, seu central	516	-	516
V. ROS, jac arq. Sta. Marg.	-	-	-
V. ROS, Pont del D-St. Bart.	-	-	-
Total	3.370	9.780	13.150

Any 2003

	Exp. Perman.	Exp. Temp.	Total
L'ENRAJOLADA	4.323	-	4.323
V. ROS, seu central	655	6.711	7.366
V. ROS, jac arq. Sta. Marg.	25	-	25
V. ROS, Pont del D-St. Bart.	441	-	441
Total	5.444	6.711	12.125

Si ens fixem només en els visitants de les exposicions permanents dels museus, la seva distribució per tipologies és la següent:

Any 2002

	Individual	Grups esc.	Grup gen.	Total
L'ENRAJOLADA	695	1.081	1.078	2.854
V. ROS, seu central	139	216	161	516
V. ROS, jac arq. Sta. Marg.	-	-	-	-
V. ROS, Pont del D-St. Bart.	-	-	-	-
Total	834	1.297	1.239	3.370

Any 2003

	Individual	Grups esc.	Grup gen.	Total
L'ENRAJOLADA	1.004	1.098	2.221	4.323
V. ROS, seu central	149	25	481	655
V. ROS, jac. arq. Sta. Marg.	25	-	-	25
V. ROS, Pont del D.-St. Bart.	-	372	69	441
Total	1.178	1495	2771	5.444

Cal incrementar el rendiment cultural i social dels museus. Per fer més atractiva la visita cal, sens dubte, resoldre problemes i deficiències dels edificis i de les dotacions dels museus i renovar-ne la museografia. Però més enllà d'això, cal repensar la seva funció i els seus continguts en el context d'un **pla de dinamització del patrimoni cultural**, que es plantegi la problemàtica en el seu conjunt, que explori les moltes oportunitats que té Martorell en aquest camp, que prioritzi les actuacions i que estableixi etapes d'implementació.

4.3.2. Altres serveis i recursos patrimonials

Arxiu

Martorell no disposa d'Arxiu Històric pròpiament dit. Aquesta funció la fa la Biblioteca-arxiu del Museu Municipal. El Museu Vicenç Ros conserva i posa a l'abast del públic els pergamins municipals, documents importants sobre paper de diverses procedències. Es podria intentar recuperar la documentació dispersa en mans privades i afegir-la als fons ja existents. D'altra banda, es troben a faltar monografies i un manual o síntesi moderna que permetin el coneixement de la història de Martorell.

Fundació Francesc Pujols

Es defineix com a fundació privada beneficodocent, sense ànim de lucre. Va néixer de la voluntat de Faust Pujols i Alcover, plasmada mitjançant la carta fundacional de l'any 1972, de donar a conèixer l'obra del seu pare, Francesc Pujols i Morgades. Es regeix per un patronat actualment integrat per 17 membres, presidit per l'alcalde de la població.

Francesc Pujols (1882–1962), escriptor i filòsof, vinculat al món artístic i intel·lectual de la seva època, és una figura singular en el panorama de les lletres i del pensament català. Potser per la seva originalitat i per la seva condició d'inclassificable ha restat poc conegut i valorat, tot i que actualment es produeixen alguns intents de recuperació. De la seva extensa obra com a poeta, prosista, periodista i filòsof, destaquem únicament l'obra que publicà el 1918: el *Concepte General de la Ciència Catalana*, obra fonamental del seu pensament, on defensa l'existència d'un corrent filosòfic genuïnament català des de Ramon Llull, de qui es proclama deixeble tot aspirant a fundar un sistema propi anomenat Hiparxiologia o Pantologia. Fou amic de gran nombre d'artistes i escriptors catalans, entre els que podem destacar Joan Maragall, Josep Pla, Salvador Dalí, Pau Casals, Josep Mª de Sagarra... Pompeu Fabra digué d'ell: "*Pujols té una intel·ligència privilegiada i singular, tant, que de vegades la seva capacitat de pensar el porta a sobrepassar la mesura*".

El 1926 deixà Barcelona per passar a viure a Martorell, a la Torre de les Hores familiar. Després de passar per l'exili i de ser empresonat en tornar a Catalunya el 1942, s'hi tornà a instal·lar fins a la seva mort.

La Torre de les Hores és actualment la seu de la fundació, per voluntat del seu fill Faust. Atesa per una documentalista, realitza tasques d'inventari i de recuperació dels textos de Pujols, molts inèdits, al mateix temps que vetlla per la promoció i la difusió

de la seva obra. La Fundació ha creat diferents comissions per a impulsar activitats en el camp de l'edició, del foment de la poesia i per oferir altres serveis generals.

Actualment hi ha a Catalunya un cert moviment de recuperació i reivindicació de la significació i l'obra de Francesc Pujols: reedicions, teatre, estudis... Caldria plantejar-se com participa Martorell en aquest corrent i aprofitar-ho per fer-lo revertir, també, en benefici de la dinàmica cultural pròpia.

Altres recursos patrimonials

Martorell compta amb molts altres testimonis interessants del seu passat. Tot i que alguns ja han anat apareixent, cal referir-se breument a edificis o elements patrimonials que no tenen en aquest moments un ús definit, però que constitueixen recursos potencials a posar en valor i en ús a mesura que les possibilitats d'inversió ho permetin i segons les prioritats que ofereixi una planificació acurada. Sense ser exhaustius, cal ressenyar els següents:

a) Molí Paperer

El Canal de l'Alegre -encara existent, però en mal estat- recollia l'aigua de l'Anoia i la portava fins aquesta important instal·lació fabril. Edifici de diverses plantes de grans dimensions, sostingudes amb encavallades de fusta, presenta grans espais diàfans. Existeixen part de les instal·lacions del molí paperer, però cobertes i malmeses pel fang de diverses riuades.

Cedit a l'Ajuntament per seu propietari Sr. Ramon Alegre, no s'hi han efectuat obres de rehabilitació ni de protecció i és de tèmer un deteriorament progressiu. No hi ha una idea clara de la seva destinació, tot i que s'intueix un equipament de grans possibilitats, però també que la seva rehabilitació exigiria una important inversió.

b) Molí Fariner

Situat també a la riba de l'Anoia, el seu nom prové de l'antic molí de farina, el casal del qual es conserva al costat de la fàbrica de filatures que data del 1854 i que actualment acull una Escola Taller i activitats de formació ocupacional. El seu nivell d'ocupació actual és baix, oferint oportunitats per acollir noves iniciatives i activitats.

Consta de quatre plantes de 330 m², netes i rehabilitades en diverses fases. Es conserva el canal que aporta l'aigua del riu i la turbina (però no el generador, ja que durant la Guerra Civil va ser malmès per tal d'aprofitar-ne el coure). Es podria recuperar l'ús del canal i posar en funcionament les instal·lacions per generar electricitat, fent autosuficient l'edifici i dotant-lo d'una funció didàctica evident.

Malgrat la seva situació a la vora del riu, mitjançant una escala s'accedeix fàcilment a la zona de la Plaça de les Cultures i del Centre Cultural. Aquesta connexió multiplica les oportunitats d'ús de l'edifici, més enllà de les actuals.

c) Farmàcia Bujons

Data del 1842. Exemple de farmàcia de l'època, fou restaurada el 1989 per una Escola Taller. El Centre d'Estudis Martorellencs també hi va invertir molts esforços de voluntaris i diners. Es va ensorrar el mes d'agost de 2003. L'Ajuntament té previst reconstruir-la. Els museus van oferir activitats i visites mentre va ser possible. Des del CEM i des dels museus es van esmerçar molts esforços per salvaguardar tot allò que va ser possible abans i després de l'ensorrament de l'edifici (la biblioteca i la documentació dels Bujons, estris de la farmàcia i la rebotiga, mobiliari de la casa). Actualment tot plegat està repartit en tres centres (Ca n'Oliveres, L'Enrajolada i la masia de Santa Margarida).

d) Antiga Casa Par

Datada al segle XV, el seu interior està molt reformat. En diferents moments s'ha plantejat donar-li un ús museístic, en relació a la història local o com a pinacoteca. Qualsevol decisió al respecte haurà de tenir en compte el conjunt de la dotació museística, les prioritats municipals en relació al patrimoni, i la seva sostenibilitat a llarg termini.

e) Torre de Santa Llúcia

Masia documentada des de 1208 i reformada al segle XVI, ha quedat al mig de naus i magatzems d'un polígon industrial. Futura propietat del municipi, no està decidida la seva destinació.

f) Antiga Caserna

Part restant d'aquest antic edifici militar, situat prop del Pont del Diable, també està a l'espera de restauració i de destinació. És reivindicada per alguns sectors com a espai per mostrar carruatges antics o com a centre de difusió dels esgrafiats.

g) Capella de Sant Joan

De l'antic hospital de malalts pobres de Martorell, origen de l'actual hospital, ja documentat l'any 1216, es conserva aquesta capella, construïda entre 1310-1313.

h) Esgrafiats

Imprimeixen caràcter i singularitat al Martorell tradicional. Provenen del segle XVIII, encara que molts van ser destruïts als anys 60. Però Ferran Serra, amic de Francesc Pujols, els reintrodueix dins de l'esperit del Noucentisme (façana de l'Ajuntament). I el pintor polifacètic Jaume Amat en va continuar fent fins poc abans de la seva mort ocorreguda a l'octubre de 2003, evocant escenes del Martorell ja desaparegut: la pagesia, la verema, etc.

i) Escoles de Josep Lluís Sert

Durant la República, Josep Lluís Sert va rebre l'encàrrec de construir dues escoles primàries a Martorell. Una és l'actual CEIP Els Convents, edificada sobre part de l'antic convent dels caputxins, a La Vila, i l'altra acull actualment el Centre Especial de Treball Montserrat i també l'Espai Trencadissa, a Can Carreras.

4.4. ENSENYAMENTS ARTÍSTICS

4.4.1. Escola Municipal de Música

Té uns 30 anys d'història i es troba en fase d'expansió, propiciada pel nou paper que la LOGSE atorga a aquests centres. La dotació per part de l'Ajuntament del nou estatge rehabilitat a Cal Nicolau Ric, en el rovell de l'ou del Martorell antic, també li confereix un nou atractiu, tot i que la ubicació en aquesta part de la ciutat la manté allunyada de gran part de la població.

Ofereix ensenyaments musicals de nivell elemental i mig, impartits per professors titulats, dins dels programes d'estudis promulgats per la Generalitat, cosa que ha de permetre en un futur rebre subvenció de l'ens autonòmic.

S'adreça a infants, joves i adults. Enguany acull 223 alumnes, amb llista d'espera per manca de places. Cada any s'incrementa la matrícula en uns 20-25 alumnes, de manera que la capacitat actual d'oferta s'està saturant. Bona prova del prestigi adquirit és que rep alumnes de les poblacions de la rodalia, fins i tot, pel que fa al segon cicle, de Molins de Rei. I actualment Gelida ha sol·licitat a l'Ajuntament l'establiment d'una mena de delegació o extensió en el seu poble.

Ofereix un nivell de **sensibilització**, per infants a partir dels 4 anys, iniciant a partir dels 7 anys el nivell **elemental**. A partir dels 12 anys es pot iniciar el nivell **mitjà**, que es divideix en tres cicles, dels quals es cursa a l'escola els dos primers, havent de seguir el tercer cicle a Igualada o a Barcelona. Posteriorment els alumnes poden accedir a cursar el nivell superior a l'ESMUC, o també qui vulgui adreçar-se al magisteri especialitzat. En paral·lel amb aquesta línia, s'ofereix una altra línia d'ensenyament elemental i avançat per adults, amb possibilitats de transvasament d'una línia a l'altra.

La funció de l'Escola és tant l'educació musical general i la creació de públic, com l'inici de la professionalització, a la qual accedeixen un 10% dels alumnes (comptant els que van a magisteri), percentatge en creixement.

Però l'Escola es proposa també la dinamització de la vida musical local, com a forma de retorn a la ciutat dels recursos que en rep. Promou la creació de petites formacions musicals que participen a les festes locals i són molt sol·licitats per a diferents actes. També ha creat una coral i té en projecte una jove orquestra. Presenta una programació de concerts de l'escola, amb la participació d'alumnes i de professors. I també participa en la programació d'un cicle de concerts per a tota la població: *Música a Can Nicolau*.

Actualment l'Ajuntament aporta el 70% del pressupost i els alumnes el 30% restant, cosa que limita el seu creixement. Per tal d'oferir més places cal ampliar la plantilla

actual de 15 professors, cosa que sense l'aportació prevista de la Generalitat (que preveu un finançament per terços: pares, ajuntament, Generalitat) no seria fàcil. A part d'aquesta limitació, l'escola reclama més agilitat per resoldre les seves necessitats des del Patronat de Cultura, de qui depèn, i que en porta l'administració, el personal subaltern, la contractació de professors substituïts, les petites compres i reparacions, etc.

4.4.2. Escola d'Arts Plàstiques i Oficis Artístics Ca l'Oller

Va néixer el 1971 amb el nom d'Escola de Belles Arts i ha estat situada en diversos edificis municipals. Actualment ocupa la major part de *Ca l'Oller*, casa catalogada i parcialment restaurada, a la zona antiga de Martorell. Amb el nom actual d'Escola Municipal d'Arts Plàstiques i Oficis Artístics, ha incorporat els ensenyaments de moda que s'ofereixen a l'edifici de Cal Fontrodona i al Centre Cultural. Igualment ha integrat els ensenyaments d'idiomes que ofereix el municipi al carrer Santacana i al Centre Cultural.

Escola d'Arts Plàstiques

Fa una oferta d'ensenyaments no reglats adreçada tant a públic infantil com adult. Igualment es planteja ser una eina de dinamització artística de la població, per tal que l'art no sigui un element aliè a la vida del poble, mitjançant l'organització d'exposicions i la participació en activitats artístiques diverses.

Pel que fa a l'oferta formativa **infantil**, s'estructura en quatre nivells, i treballa pintura, dibuix, modelat, linoli i collage, culminant en una exposició del treball realitzat en el curs:

- Art infantil A (6 a 8 anys)
- Art infantil B (8 a 9 anys)
- Art infantil C (10 a 11 anys)
- Art infantil D (12 a 13 anys)

Pels alumnes a partir dels 14 anys s'ofereixen:

- **cursos de ceràmica**, dividits en quatre nivells, on es treballen diferents tècniques: decoració ceràmica, esmalts opacs i transparents, tècniques de cocció, introducció al torn i el modelat, etc.
- **curs de pintura**, on es treballa el dibuix i diverses tècniques pictòriques i es prepara per a la realització de projectes.
- **taller d'art (escultura)**: modelat, metalls, guix i principis bàsics per a la talla de fusta. També es prepara per a la realització de projectes.

També s'hi realitzen **monogràfics**, seminaris o cursos de curta durada, d'entre un i tres mesos, que amplien i completen l'oferta del curs escolar, adreçats a alumnes dels darrers cursos o a un públic més general que no cursa els estudis de durada anual (aquarel·la, tècniques de gravat, pintura decorativa, ceràmic de fang de paper, etc.).

Els alumnes provenen dels diferents barris de la població, tot i que la situació de Ca l'Oller fa que predominin els de la zona antiga. També s'hi matriculen alguns alumnes de les poblacions veïnes. L'escola d'arts plàstiques acull també alguns alumnes amb necessitats educatives especials, derivats per altres serveis públics.

El nombre de matriculats és el següent:

Escola		2002	2003
ARTS PLAST.	<i>Cursos anuals</i>	62	70
	<i>Monogràfics.</i>	22	21
	Total	84	91

L'escola rep alumnes que cursen el batxillerat artístic a l'Institut Pompeu Fabra. Per la seva banda, bastants alumnes de l'escola, arribat el moment, elegeixen aquesta modalitat del batxillerat. Malgrat això, i que la valoració per part de l'Escola del treball que fa l'Institut és positiva, hi ha poca relació entre els dos centres. Incrementar aquesta relació i la col·laboració entre ambdós seria positiu, ja que es podrien complementar i aprofitar sinergies. L'Institut, per exemple, no disposa d'instal·lacions que sí té l'escola, com el forn de ceràmica.

Cal assenyalar també que un percentatge important dels alumnes del centre s'animen a continuar ensenyaments reglats a centres com Llotja, l'Escola Massana o Belles Arts.

Ca l'Oller, ofereix a l'escola un entorn molt agradable, tot i que l'allunya de la part més poblada de la ciutat. S'ha fet una important inversió en la seva rehabilitació, però encara no s'ha completat. Des de l'escola es voldria disposar de tota la casa (actualment acull també algunes entitats) i acabar-ne la rehabilitació (reforç d'estructures, etc.) a fi de poder ampliar l'oferta de cursos. Pel que fa a les entitats acollides a la casa, en condicions no gaire idònies (Diables, bucs musicals, taller d'Amics de l'Art, A. V. Pont del Diable), ens remetem al que ja hem dit respecte a la necessitat de reordenar i racionalitzar en un pla pel conjunt d'equipaments aquesta dispersió d'ocupacions a vegades problemàtiques.

L'escola col·labora estretament amb l'associació d'Amics de l'Art i amb l'APA del centre, sobretot pel que fa a l'oferta d'exposicions i de cursos i en diverses activitats ciutadanes (Fira d'Art, Fira d'Entitats...).

Caldria aprofitar qualsevol esponjament de la plantilla permanent per facilitar la renovació i rotació permanent de professorat, incorporant nous estils i tècniques al costat de les propostes més fixes.

Escola de moda

Adreçada a públic infantil i adult, pretén estimular la creativitat de l'alumne mitjançant el treball amb la roba i projectar-la en el seu vessant pràctic. La línia educativa s'orienta a la formació individualitzada en les matèries de costura, tall i confecció i brodats. S'ofereixen els següents grups:

- Costura Grup A
- Costura Grup B
- Labors i brodats
- Tall i confecció

També, com per a les arts plàstiques, es programen monogràfics, sobre la tècnica del Patchwork, per exemple.

El nombre d'usuaris del centre és el següent:

Escola		2002	2003
MODA	<i>Cursos anuals</i>	33	27
	<i>Monogràfics.</i>	25	28
	Total	58	55

Escola d'idiomes

Ofereix ensenyament en llengua anglesa, mitjançant professorat titulat amb llarga experiència amb l'objectiu que l'alumne adquireixi el nivell òptim per obtenir el "*First Certificate of Cambridge*".

S'organitzen grups separats per a infants i adults per tal d'adaptar la línia educativa i els mètodes a l'edat de l'alumne. L'oferta s'estructura així:

- Adults:
 - Primer d'anglès A
 - Primer d'anglès B
 - Segon d'anglès
 - Tercer d'anglès
 - Quart d'anglès
 - Cinquè d'anglès
- Petits:
 - 1r junior (4 a 6 anys)
 - 2n junior (7 a 8 anys)
 - 3r junior (9 a 10 anys)
 - 4t junior (10 a 11 anys)
 - 5è junior (11 a 12 anys)
 - 6è junior (13 a 14 anys)

En el moment de la creació de l'Escola Oficial d'Idiomes del Departament d'Ensenyament, establerta provisionalment a la Casa de Cultura La Vila, com hem indicat, es va intentar que l'escola de la Generalitat absorbís la municipal, però no va ser possible pel fet que la funció i programes d'una i altra es consideren diferents. De fet, una i altra coexisteixen amb èxit i cobreixen necessitats complementàries, encara que es posa en evidència, una vegada més, que els municipis cobreixen molt sovint necessitats més enllà de les seves competències.

Els usuaris del centre són:

Escola	2002	2003
IDIOMES	126	188

5. PROGRAMES MUNICIPALS

Bona part dels recursos i del treball del Patronat de Cultura s'esmercen en el sosteniment i el suport als centres ressenyats en el punt anterior i en els programes que aquests desenvolupen. Resta però que ens ocupem dels programes genèrics que no es vinculen a un equipament determinat, tot i que alguns aspectes ja han anat sorgint en els punts anteriors.

5.1. PROGRAMACIÓ ESTABLE DE TEATRE

Pel que fa al teatre, s'ofereix una programació d'espectacles professionals, els dissabtes a la nit, sis vegades l'any, organitzada pel Patronat de Cultura i el Foment, a la sala d'aquesta entitat, amb la col·laboració econòmica de l'empresa Solvay. Els resultats pel que fa a l'assistència de públic són decebedors i els darrers temps empitjoren: si el 2002 va assolir 774 espectadors i el 2003 s'ha quedat en 428, el resultat del 2004 es preveu més flux encara.

Les causes d'aquesta difícil situació deuen ser diverses, però hem d'assenyalar les següents, independentment de les d'ordre més general que actuen arreu:

- les condicions ja esmentades de la sala del Foment, gens adients pels espectacles actuals i pel confort que reclama l'espectador d'avui.
- el nivell de despesa que s'efectua, insuficient per assegurar un conjunt d'espectacles amb prou atractiu i prestigi (tot i que alguns dels programats són de bon nivell)
- la manca d'hàbit de gran part de la població de Martorell
- la facilitat de desplaçament a Barcelona o a altres poblacions pels espectadors més assidus al teatre.

Per tal de capgirar la situació, a part de prendre les decisions que siguin pertinents pel que fa a dotar-se d'una sala en condicions adequades, potser seria útil partir d'allò que sí que va bé, com és la programació d'espectacles infantils que, en coordinació amb l'oferta de teatre que es fa a les escoles, pugui anar creant un gruix suficient de públic en un termini no massa llunyà.

Efectivament, la programació familiar, a càrrec de la **Xarxa** d'Espectacles Infantils i Juvenils, té molt bona acollida, perquè cobreix una necessitat d'oci i cultural sentida per moltes famílies de totes les procedències. Potenciar aquesta línia pot ser un camí per anar creant hàbits i superar l'actual estancament.

Per la seva banda, el teatre amateur compta amb quatre grups, amb desigual ritme d'activitat i ambició cultural. Fan algunes actuacions dins i fora de Martorell i la participació en el circuit Gira-Baix, de la comarca del Baix Llobregat, els proporciona una certa difusió. Compten amb un públic fidel que, no obstant això, no participa majoritàriament en la vida teatral general.

5.2. PROGRAMACIÓ DE MÚSICA

La programació de música, dins de la seva modèstia, ofereix millors resultats i perspectives. Actualment es programen dos cicles relacionats amb l'Escola de Música: el programa *Música a Cal Nicolau*, organitzat per l'APA del centre i el Patronat de Cultura, i els *Concerts familiars* de la mateixa Escola.

Música a Cal Nicolau programa solistes o petites formacions: el 2003 va oferir quatre concerts amb un total de 328 espectadors. Per la seva part, els *Concerts familiars* permeten escoltar professors i alumnes de l'Escola i tenen molt bona acollida: el 2003 van programar nou audicions que van atraure un total de 687 persones.

També el **Club Jazz**, amb el suport del Patronat, programa una oferta de música de jazz amb notable èxit.

Pel que fa a formacions musicals pròpies, Martorell compta amb una **Banda Simfònica** i amb la **Coral Ars Nova** que ofereixen diverses actuacions anuals i alguns desplaçament fora de la població. Aquestes formacions, i les que es puguin consolidar a partir de la tasca de l'Escola Municipal de Música, serien la base per un treball d'animació de la vida musical de la població i de projecció exterior. El mateix podem dir dels grups musicals juvenils que es puguin consolidar i donar a conèixer amb una adequada política de suport.

Una ocasió extraordinària i esperada per gran nombre de martorellencs és l'anada anual al Palau de la Música Catalana, on diverses formacions locals (Banda Simfònica de Martorell, Coral Ars Nova i formacions de l'Escola de Música) tenen l'oportunitat d'actuar davant d'uns 1.800 conciutadans que, desplaçats en autocars, omplen l'emblemàtica sala.

5.3. FESTES

"La festa és una manifestació pròpia de la cultura que reflecteix la manera de ser i com ens relacionem col·lectivament. És un segell d'identitat de cada societat que ha de tenir una finalitat clara: permetre la relació entre les persones i convertir-se en l'espai idoni per comunicar-se de manera més informal, més directa i sense embuts", ens diu Josefina Canals a l'inici del seu estudi sobre la festa a Martorell, datat el 1997.

I tot seguit precisa que *"en municipis com Martorell, que no disposen d'una tradició festiva diferenciada i sòlida, amb el pas dels anys, els canvis econòmics, demogràfics, polítics (...) han provocat una situació de crisi d'identitat en els seus ciutadans"*. Aquesta situació es manifesta en una certa desvaloració dels elements festius i una manca de rituals tradicionals establerts i reconeguts, que coexisteix amb una manca de renovació i de creació de nous símbols, noves formes i nous continguts. Tot plegat comporta un dèficit en el sentiment de pertinença dels ciutadans al seu municipi i comunitat.

Des de la data de l'estudi ressenyat, algunes coses han millorat. Si prenem com a referent principal la **Festa Major**, la seva evolució és simptomàtica. Desapareguda al final del franquisme (el 15 d'agost la gent era fora o marxava), no es recuperà fins al 1987 a iniciativa de l'Ajuntament. A partir del 2003 pren un nou impuls basat en una

programació més atractiva, amb actes més massius al carrer i una major implicació dels joves. Ja torna a tenir sentit programar les vacances en funció de ser a Martorell per la Festa Major.

La Festa Major de Martorell es troba doncs en un moment clau, amb renovada acceptació i expectatives per part de la ciutadania. Ara ha de definir els trets d'identitat pròpia, allò que la singularitza i que crea cohesió, que fa comunitat, sigui a partir de la renovació d'elements tradicionals, sigui a través de l'eclosió de nous ritus i símbols, integrant les aportacions dels sectors que es mostrin més dinàmics. No es tracta, per tant, només del nivell de despesa i d'assegurar la gratuïtat dels actes, sinó de trobar allò que compartim entre tots i que ens fa sentir únics.

Un procés de renovació semblant al de la Festa Major s'està operant en el **Carnaval** de Martorell, amb una creixent implicació del Departament de Joventut. És d'esperar que aquesta recuperada actitud festiva i el gust redescobert per allò propi i singular anirà impregnant i potenciant altres importants festes i celebracions del calendari martorellenc (**els Reis, els Reis Sant Antoni Abat, El Roser, festes de barri**).

En un cas i en l'altre cal estar atents a grups i propostes que sorgeixin i que permetin aportar saba nova als grups festius tradicionals, alguns immersos en la crisi (*Geganters* i, en part, *Diablers*). Altres ja fa temps que aposten per la recuperació d'elements tradicionals (*Drac* i *Cap-grossos*), terreny en el qual encara resten per posar en valor o renovar molts elements ben estudiats (balls, jocs, gastronomia, etc.). Sigui per aquesta via, sigui a través de la creació de noves fórmules, la pròpia pràctica festiva, observada i animada amb tacte, anirà decantant allò que perdura i es consolida com a propi i singular, que ens identifica i que, finalment, ens projecta cap a l'exterior.

Cal referir-se també a la Fira de Primavera, autèntica "festa gran" de Martorell, que aplega anualment tota mena de públic i on tothom mostra allò que fa: mercat ramader, fira del comerç i de la indústria, fira d'entitats de tot tipus, exposicions i concursos... Malgrat el seu remot origen agrari, manté un fort atractiu i val la pena vetllar per la seva continuïtat i renovació. En aquest sentit, potser seria bo reforçar algun acte de caràcter ritual i emblemàtic i incorporar-ne d'altres en què la participació ciutadana sigui més activa.

5.4. SUPORT A LA CREACIÓ

Les propostes en aquest àmbit s'adrecen a la literatura, en forma de concursos, i a les arts plàstiques, també amb concursos i la corresponent mostra d'art.

- **Premi Vila de Martorell**, de literatura, amb 28 anys d'antiguitat. L'organitza el Patronat de Cultura, amb la col·laboració del Gremi de Llibreters i el setmanari *l'Informador*. En un sopar literari, un jurat de prestigi atorga diferents premis de poesia i prosa, en català i castellà, i també premia el millor conte i el millor article. Hi ha premis per adults i joves i per a autors locals. El total de participants a la convocatòria de 2003 va ser de 203 (54 de locals) i el d'obres presentades 232 (77 d'autors locals), xifres que donen idea de l'atractiu i consolidació d'aquest certamen dins i fora de Martorell.

● **Concurs de Cartells** per a la Fira de Primavera i per a la Festa Major. Es convoca des de 1998, com a fórmula per a substituir els encàrrecs que anteriorment feia el Patronat. La participació en l'edició de 2003 va ser la següent:

- Cartell Fira de Primavera: 22 participants, amb 65 obres.
- Cartell Festa Major: 30 participants, amb 44 obres.

● **Tardor d'Art**, promoguda pel Patronat de Cultura, amb la col·laboració de Caixa del Penedès, comprèn:

- la *Mostra d'Art*, premi i exposició d'arts plàstiques, organitzats amb els Amics de l'Art (amb 38 participants i 65 obres presentades el 2003).
- el *Rotllo Fotogràfic*, que premia el millor rodet fotogràfic sobre un tema específic cada any, amb exposició posterior de les millors fotografies, organitzat amb el Club Cine Foto (85 participants amb 510 obres).

Cal no oblidar la desapareguda Biennal d'Art, hereva del Saló d'Art, que en un intent de donar la volta a aquest concurs va acabar desapareixent fa uns anys. Actualment només queda la Biennal de fotografia de la qual s'ocupa el Club Cine Foto.

Val a dir que en una programació cultural que es vulgui completa i ambiciosa caldria desenvolupar aquest apartat, incorporant altres formes d'estímul a la creació i a la producció de bens culturals. L'esforç municipal en el camp de la formació artística no es veu correspost amb una oferta sòlida en el camp del suport a la creació. D'aquesta manera, en un context de màxima facilitat de circulació i d'intercanvi dels productes culturals, correm el risc de restar sempre a la banda del simples consumidors. Caldria assajar fórmules com les que es planteja el Departament de Joventut en relació als grups joves musicals i estendre-les a altres sectors emergents.

5.5. AJUT A LES ENTITATS

El Patronat de Cultura posa a l'abast de les associacions recursos de diferents tipus:

● *Informació*: suport per a la creació d'entitats, implementació de projectes; també per difondre les activitats programades a través de l'agenda cultural. Aquest aspecte es podria desenvolupar de manera important, amb elements de formació per a la millora i modernització de la gestió.

● *Suport infraestructural*: com ja hem avançat, el municipi ofereix espais a diferents centres municipals i mitjans per a la realització d'activitats, dins de les seves possibilitats. El Centre Cultural és l'equipament més utilitzat amb aquesta finalitat: a més dels despatxos cedits de forma estable a diverses entitats, durant el 2003 ha comptabilitzat 439 usos d'espais del centre (387 corresponents a entitats sense ànim de lucre i 52 a empreses). Les limitacions i dificultats d'aquesta política també s'han apuntat més amunt.

● *Suport econòmic*: el 2003 van rebre subvenció municipal 32 associacions culturals, per un total de 115.978 €. La distribució dels ajuts és la següent:

- **Per activitats :** Festes, 55%;
Progr. Estables: 45%

- **Per àmbits :** Arts: 4%
Teatre: 20%
Música: 31%
Dansa: 15%
Patrimoni: 2%
Festes barris: 5%
Cult. Popular: 20%
Altres: 3%

6. ORGANITZACIÓ I GESTIÓ

6.1. ORGANISMES

El desenvolupament de les polítiques culturals municipals està encomanada al Patronat Municipal de Cultura. L'Ajuntament es troba en aquests moments en procés d'aprovació dels nous estatuts del Patronat, amb la finalitat d'adequar-los a la realitat actual i modernitzar-ne la gestió en allò que s'escaigui. Com a òrgans de gestió del Patronat es preveu l'existència d'un Consell Rector, de la Presidència (exercida pel l'Alcalde), de la Vicepresidència (exercida per la Regidoria de Cultura) i del Director.

Considerem que la figura del director, de nova creació, permetrà fer un salt en la dinàmica del Patronat i en l'impuls de la política cultural. El text del nous Estatuts especifica (article 15) que aquest *"podrà tenir el caràcter de personal eventual amb funcions directives de lliure nomenament i en règim no permanent"* i que *"el titular d'aquest òrgan haurà de ser un funcionari de carrera o laboral de les Administracions públiques o un professional del sector privat, titulats superiors en ambdós casos, i amb més de cinc anys d'exercici professional en el segon"*.

Pel que fa a la participació, no existeix actualment un Consell de Cultura o un òrgan semblant, però caldrà crear-lo tot seguit, atès que la seva existència està indirectament prevista pels Estatuts del Patronat en procés d'aprovació. En efecte, el Consell Rector del Patronat tindrà com a vocals (article 8, 1) un representant de cada grup de la Corporació, amb vot ponderat segons el nombre de regidors del grup, i *"fins a un màxim de quatre representants socials, amb veu i sense vot"*. Aquests representants socials *"seran designats pels Consells Sectorials relacionats directament amb el servei gestionat pel Patronat"*.

Ja ens hem referit anteriorment a la conveniència d'aquest òrgan consultiu a fi que sigui un àmbit de reflexió comuna sobre els grans objectius de les polítiques culturals i de concertació sobre les línies a seguir i les actuacions a desenvolupar. La presència de representants de l'òrgan consultiu en el Consell Rector del Patronat, encara que sigui sense vot, pot ser molt útil per establir l'adequada comunicació entre l'Administració i la ciutadania en l'àmbit cultural.

6.2. RECURSOS HUMANS I ORGANIGRAMA

La plantilla del Patronat de cultura és àmplia, amb un total de 44 places. D'aquestes, però, gairebé la meitat són places amb dedicació parcial. Desglossades per unitats, tenim el següent quadre:

Servei	Places dedic. total	Places dedic. parcial	Total places	% del total
Serveis generals	10	2	12	27%
Esc. Música (prof.)	5	11	16	36%
Esc. Arts Pl. (prof.)	-	5	5	11%
Altres esc. (prof.)	-	4	4	9%
Biblioteques	2	1	3	7%
Museus	1	3	4	9%
Total	18	26	44	

Els **serveis generals** comprenen:

- 1 coordinador
- 1 tècnic de cultura
- 2 places de suport administratiu
- 2 places de consergeria

Si atenem al fet ja esmentat que la plaça de coordinador realment no s'exerceix (està dedicada a altres funcions tècniques als museus), veiem que sobre la plaça del tècnic de cultura recauen, a la pràctica, tres tipus de funcions que corresponen a figures ben diferenciades:

- a) funcions de direcció i coordinació de la política cultural i de gestió i administració del Patronat
- b) funcions de direcció de programes (programacions estables, festes, suport a la creació, suport a associacions)
- c) funcions de cap del Centre Cultural i de la resta d'equipaments polivalents o compartits.

L'actual direcció del Patronat és, per tant, molt feble, i caldria reforçar-la fent efectiva la direcció que ja preveuen els nous estatuts. Això reforçaria l'exercici de les funcions de l'apartat a), diferenciant-les de les indicades a b) i c), exercides per un tècnic, i que també resultarien potenciades. La figura del director contribuiria, igualment, a preservar el paper de direcció política que correspon al regidor i que és insubstituïble.

També advertim feblesa pel que fa al suport administratiu, si tenim en compte que des dels serveis generals s'atén, a més de l'administració general del Patronat, la tasca administrativa que generen les escoles (matrícula, cobraments mensuals, etc.) i la resta de serveis. De la mateixa manera, la resta del personal adscrit a serveis generals, de consergeria, cobreix les necessitats de tots els equipaments i serveis dependents del Patronat.

Pel que fa a les **escoles**, la seva plantilla és únicament la docent i acapara 25 places (el 56% del total del Patronat), encara que 20 d'aquestes siguin amb dedicació parcial. Si hi sumem aquelles places que, tot i adscrites a serveis generals, estan destinades al suport als serveis docents (administració i consergeria), queda clar que la part més important dels esforços del Patronat s'esmercen en el sosteniment de les escoles artístiques que, no obstant això, atenen a un nombre forçosament limitat d'alumnes. Cal ser-ne conscients, perquè aquest fet limita en gran manera les possibilitats d'acció en altres fronts més adreçats a la ciutadania en general.

Escoles	Places dedic. total	Places dedic. parcial	Total places	% del total
Esc. Música (prof.)	5	11	16	<i>36%</i>
Esc. Arts Pl. (prof.)	-	5	5	<i>11%</i>
Altres esc. (prof.)	-	4	4	<i>9%</i>
Total	5	20	25	<i>56%</i>

L'Escola de Música, amb una plantilla de 16 professors, és la més ben dotada, com correspon a un ensenyament reglat i amb una part molt important de classes individualitzades i amb un ventall ampli d'oferta d'instruments. Però qualsevol increment de la plantilla docent d'aquest centre (ampliació de l'oferta de grups, etc.) resta supeditat a la obtenció del conveni amb la Generalitat, amb aplicació del finançament a tres terços: pares, Ajuntament, Comunitat Autònoma.

Les escoles restants tenen dotacions més reduïdes i potser caldria cercar fórmules que permetessin la rotació de personal docent i la incorporació de noves propostes i de noves tècniques, especialment en l'ensenyament de les arts plàstiques. Justament, en tractar-se d'ensenyaments no reglats, es podria intentar cada any renovar una part de l'oferta incorporant artistes de prestigi que pugin atreure públic nou de dins i de fora de Martorell.

Pel que fa a **biblioteques**, la dotació de personal és correcta i únicament la qüestió dels horaris d'obertura pot exigir un increment, si no s'aconsegueix una solució remodelant els horaris amb les mateixes dedicacions. Cal arribar a aquells acords institucionals necessaris per tal d'adequar la configuració de l'oferta bibliotecària a les necessitats actuals i futures del municipi.

En el cas dels **museus**, el personal tècnic està molt centrat en l'atenció al públic, especialment en la realització de les visites guiades, els tallers i els itineraris per a grups i escoles, i en l'organització d'activitats (exposicions, etc). Per tant, resta poc temps per atendre molta de la tasca interna necessària en tot museu (documentació, recerca, etc.). En el context del replantejament de la política museística i de patrimoni en general que hem proposat (**Pla de Dinamització del Patrimoni**) es podrà determinar quins recursos humans seran necessaris i quines tasques es poden cobrir de manera més eficient sense recórrer a augments de plantilla (contractes de serveis, etc.).

De manera general hem de dir que el Patronat no recorre a **altres recursos humans** que els que ofereix la plantilla. Tant les fórmules de contractació de serveis per a determinades tasques o programes, d'una banda, com la incorporació de personal en pràctiques, becaris, plans d'ocupació, col·laboració social, etc., de l'altra, ofereixen possibilitats que caldria estudiar acuradament en cada cas, sempre amb respecte a les previsions legals i a l'esperit que inspira aquestes fórmules de col·laboració.

6.3. RECURSOS ECONÒMICS

El pressupost del Patronat de Cultura no incorpora les inversions en matèria cultural del municipi. Aquestes lògicament poden oscil·lar molt d'un any a un altre i caldria analitzar-les nominalment per veure com s'ha arribat a la situació actual i com pot evolucionar. I caldria, sobretot, estudiar curosament la capacitat inversora municipal per planificar l'acció cultural de l'Ajuntament, en el context de la **planificació cultural** en sentit ampli i comprensiu que hem proposat.

Pel que fa a la despesa corrent, el Patronat de Cultura ha disposat en el 2003 d'un pressupost total d'1.312.078 €, dels quals 1.078.734 corresponen a transferència ordinària de l'Ajuntament. La distribució de la procedència dels ingressos és la següent:

a) transferència Ajuntament:	82,2	%
b) ingressos propis per vendes i serveis	15,6	%
c) transferències d'altres administracions	0,7	%
d) transferències d'empreses	1,3	%

És obvi que cal fer un esforç per incrementar el finançament provinent dels apartats c) i d), per a la qual cosa calen, sobretot en el darrer, projectes potents i engrescadors. Igualment, seria desitjable incrementar el nivell d'autofinançament (apartat b), si és possible sense minva de la qualitat necessària dels serveis; per exemple, aconseguint cobrir totes les places de l'oferta de les escoles artístiques.

La distribució d'aquest pressupost, pel que fa a la despesa, s'ha de fer, en primer lloc, per capítols. A la taula veiem que la despesa en personal s'emporta el 62% del total del pressupost, nivell freqüent en serveis a les persones, però que limita molt les possibilitats d'acció cultural adreçada al conjunt de la població. Així el capítol d'adquisició de bens i serveis queda reduït a un 26,7% (i sense incloure diversos subministraments generals es quedaria en un 22,4%), i per al capítol de subvencions resta només el 10,9% del total.

Centre cost	Personal	Bens i serv.	Transf.	Total	% s. total
S. Generals	252.903	41.237	-	349.413	26,6%
Esc. Idiom.	35.660	1.915	-	37.575	2,8%
Esc. Moda	25.150	7.636	-	32.786	2,4%
Esc. Arts Pl.	67.100	5.343	-	72.443	5,5%
Esc. Mús.	274.375	7.409	-	281.784	21,4%
Biblioteques	61.325	11.393	-	72.718	5,5%
Museus	101.501	30.780	-	132.281	10,0%
Activ. Cult.	-	59.440	76.332	135.772	10,3%
Festes	-	130.000	67.000	197.000	15,0%
<i>Subm. i altres</i>	-	55.579	-	55.579	-
Total	818.014	350.732	143.332	1.312.078	-
<i>% sobre total</i>	<i>62,3%</i>	<i>26,7%</i>	<i>10,9%</i>	-	-

Però podem analitzar la despesa també per centres de cost (sense oblidar, però, que comptabilitzem a serveis generals la despesa en personal administratiu i de consergeria i també els subministraments dels edificis polivalents o compartits). La taula anterior ens mostra el nivell de despesa directa que comporta cada centre de cost. Després dels serveis generals (26,6%), és l'Escola de Música la que s'endú la part més important del pressupost (21,4%), percentatge que supera el 32% si sumem la despesa de totes les escoles. L'apartat de Festes compta amb el 15 % del pressupost i el programa d'Activitats Culturals amb el 10,3 %.

Aquests dos darrers programes inclouen les transferències del Patronat en forma de subvencions a les associacions culturals per la seva aportació a les festes o a les programacions culturals. El total d'aquestes subvencions és de 143.332 € i representa, com ja hem vist, escassament l'11 % del pressupost del Patronat.

Les escoles són els únics serveis que recuperen una part significativa de la despesa, en concepte de quotes. Podem fer una aproximació al nivell d'autofinançament d'aquests serveis, en base al pressupost de 2003, comparant la despesa de personal imputada directament als centres (és a dir, únicament la despesa en professorat) amb els ingressos per quotes. És evident que no és tracta d'una avaluació exacta, atès que la despesa que ocasionen els centres educatius és superior (altre personal, subministraments, etc.), però ens permet, si més no, comparar el cost estricte de la tasca docent amb l'aportació dels alumnes.

ESCOLA	<i>Alumnes 2003</i>	Desp. docent	Ingrés (quotes)	Ing-desp docent	<i>Autofin.</i>
Música	<i>223</i>	274.375	107.700	-166.675	<i>39 %</i>
Idiomes	<i>188</i>	35.660	49.202	13.542	<i>138 %</i>
Arts pl.	<i>70 + 21</i>	67.100	18.780	-48.320	<i>28 %</i>
Moda	<i>27 + 28</i>	25.150	5.000	-20.150	<i>20 %</i>
Total escoles	-	402.285	180.682	-225.603	<i>45 %</i>

Així observem que mentre en el cas de l'ensenyament dels idiomes els ingressos per quotes superen la despesa en professorat, en els altres casos és al revés, amb diferències importants. D'un nivell de cobertura del 39 % a l'Escola de Música a només un 20 % pel que fa a la Moda, passant pel 28 % en les Arts Plàstiques (sempre entès en el sentit que hem indicat, i no en termes absoluts).

7. CONCLUSIONS

- Martorell ha sol·licitat la realització d'un diagnòstic de la situació cultural en un moment en què moltes ciutats coincideixen a veure que cal obrir una nova fase en la seva dinàmica cultural. Els esforços més o menys voluntaristes per normalitzar la situació, tot cobrint les necessitats més peremptòries, ja no són suficients. Cal abordar un procés de reflexió i de debat que porti a una **planificació** de l'acció cultural a mitjà i llarg termini, que determini un conjunt de polítiques explícites, sòlides i coherents, i que convoqui tots els sectors ciutadans a ser-ne agents i participants.
- Aquest procés de planificació cultural s'ha d'inscriure, necessàriament, en el model o projecte de ciutat. En efecte, l'estructura urbana de Martorell, condicionada pel curs dels rius i per les servituds que imposen les vies de comunicació, presenta importants dificultats d'articulació. Igualment la realitat social, determinada per les diferents onades d'immigració i els canvis econòmics, han configurat una ciutat amb dèficits d'estructuració i de cohesió social.
- S'observa també, des d'un punt de vista més subjectiu, que la percepció predominant entre els martorellencs sobre la pròpia ciutat i la seva imatge, sobre les seves possibilitats i la seva relació amb l'entorn, sobre la pròpia identitat, en definitiva, no és optimista ni satisfactòria.
- En aquest context, esdevé més important disposar d'un model o projecte de ciutat, debatut i compartit de manera àmplia, si més no en els seus trets i conceptes bàsics, que generi confiança, que sigui un estímul i orienti els esforços i les sinergies de la comunitat en un sentit positiu. La planificació cultural apareix així com un element imprescindible d'un projecte estratègic per a la ciutat.
- Martorell pot desenvolupar el seu caràcter de subcapital comarcal si s'ho proposa i actua en conseqüència, mitjançant la concertació de voluntats públiques i privades, liderant processos, en una aposta estratègica per fer de la ciutat un referent i un nucli de serveis –públics i comercials– per a les poblacions de l'entorn. També en el camp cultural hi ha oportunitats a desenvolupar en aquest sentit.
- La realitat cultural del Martorell actual, amb les seves llums i les ombres inevitables, presenta dèficits a subsanar i oportunitats a aprofitar, però s'observa en general un cert endarreriment de les polítiques culturals i una manca d'il·lusió col·lectiva que cal fer el possible per capgirar.
- La cultura de la ciutat és cosa de tots. L'Àrea de Cultura ha de cercar i ha de comptar amb la complicitat d'altres àrees per desenvolupar propostes transversals de dinamització. En primer lloc l'Àrea de Joventut, amb el seu potencial d'energia i d'innovació, i la d'Ensenyament, amb la seva capacitat d'arribar al conjunt del territori i de la població; però també cal comptar amb Serveis Socials i Participació, entre d'altres.
- L'associacionisme, malgrat la seva important implantació tradicional a Martorell, té dificultats per trobar el seu paper, per renovar-se i per adaptar-se al moment actual. Les associacions no tenen una idea elaborada sobre la cultura al municipi, no participen en la definició de la política cultural en els seu conjunt, ni la coneixen suficientment, restant sovint tancades en el seu cercle i amb poca incidència general.

- Es fa necessari, per tant, disposar d'una instància conjunta de trobada i de participació, d'intercanvi d'informació i de debat, que vagi elaborant una visió compartida del present i del futur de la cultura martorellenca, d'allò que cada sector pot aportar-hi i dels instruments i mitjans disponibles. En aquest marc, el municipi també pot posar a debat sortides per a les entitats amb un important patrimoni pendent de rehabilitació o infrautilitzat, sempre des d'una orientació de servei compartida amb el conjunt de la població.
- La intervenció del sector privat en cultura és gairebé inexistent, cosa que constitueix una greu debilitat del sistema cultural, especialment pel que fa a l'oferta d'oci (cinema i tot allò que avui dia l'envolta), situació molt negativa per al procés de socialització dels joves i per a la vitalitat ciutadana. Caldria intervenir decididament per activar aquest sector, fins i tot, si s'escau, amb mesures d'ordre urbanístic.
- Pel que fa als equipaments, cal redactar un **pla d'equipaments culturals** que contempli, entre d'altres aspectes:
 - La rehabilitació i millora dels edificis que ho necessiten (Museu Santacana, Casa de Cultura, Ca l'Oller, Museu Municipal, masia de Santa Margarida, etc.)
 - L'ampliació o reforma i adequació als usos reals d'altres equipaments: Centre Cultural...
 - Donar solució a les necessitats bibliotecàries actuals i futures, (d'acord amb la Xarxa de Biblioteques).
 - La dotació d'espais adients i compartits per al desenvolupament de les activitats ciutadanes i associatives.
 - Determinar el paper que, en el conjunt dels equipaments, s'atorga a les instal·lacions de les entitats tradicionals.
 - La preservació i posterior posada en ús d'edificis patrimonials.
- D'acord amb les previsions de la Diputació de Barcelona, és necessari ampliar la Biblioteca Francesc Pujols, triplicant la superfície actualment disponible, sigui en la seu actual o en un edifici de nova planta. D'altra banda, cal treballar per fer possible la integració de la Francesc Moragas a la Xarxa de Biblioteques, com a extensió de la principal, però mantenint la seva ubicació a la zona del casc antic. Per això cal un acord global amb la Diputació de Barcelona que doni sortida a ambdós problemes conjuntament.
- En el camp patrimonial, cal incrementar el rendiment cultural dels museus i de les seves extensions, resolent les deficiències dels edificis, renovant-ne la museografia i completant les seves dotacions.
- Però més enllà d'això, cal repensar tota la política patrimonial, tenint en compte l'existència d'un patrimoni natural, arqueològic, arquitectònic i etnogràfic, amb un conjunt d'elements que és necessari preservar i posar en valor i que són susceptibles d'un major aprofitament. En aquest sentit, i també per evitar la sensació de desbordament que l'amplitud de la problemàtica pot comportar, proposem l'elaboració

d'un **pla de dinamització del patrimoni** que estudiï la qüestió en el seu conjunt i proposi orientacions, prioritats i etapes.

- L'Escola Municipal de Música fa una tasca reconeguda i valorada, amb un escreix de demanda interior i exterior que no pot atendre. Per donar un salt endavant cal resoldre l'aportació al finançament per part de la Generalitat, cosa que permetria créixer en professorat i en alumnat i tenir una major incidència en la dinamització cultural de la ciutat. L'impuls d'una jove orquestra i la consolidació d'altres possibles formacions musicals seria una aportació fonamental.
- Pel que fa a l'Escola d'Arts Plàstiques i Oficis Artístics, caldria renovar els ensenyaments i les tècniques impartides, tot incrementant el nombre d'alumnes fins a la cobertura de les places disponibles. Per aconseguir-ho, es poden incorporar al professorat, per un temps limitat, artistes reconeguts i especialistes que enriqueixin una oferta en permanent renovació.
- Les programacions d'espectacles necessiten una millora, a vegades dràstica, dels espais on s'han de realitzar i una major capacitat de despesa. La creació de públics és una tasca que necessita temps, diners i constància. Partir d'allò que funciona i desenvolupar els aspectes més exitosos, com els espectacles infantils o familiars, junt amb la tasca escolar en aquest sentit, pot ser un camí adient.
- La política de suport a la creació és feble i molt centrada en els concursos. Per tal de superar l'estadi de simples consumidors de cultura, cal treballar per desenvolupar una oferta pròpia de creadors i artistes, que doni lògica continuïtat a la tasca de les escoles de formació artística, tot afavorint la promoció dels joves creadors i intèrprets locals i l'aparició a la ciutat de grups i formacions amb ambició professional.
- Les festes, element decisiu en la configuració d'un sentiment d'identitat i en la construcció d'una nova cohesió social, comencen a recuperar vitalitat i acceptació per part de la ciutadania, amb noves propostes i aportacions. Cal vetllar per anar detectant i potenciant aquells elements que ens aportin singularitat, que sentim com a propis, que ens identifiquin i ens ajudin a projectar-nos enfora.
- En el terreny organitzatiu, cal reforçar la direcció o coordinació efectiva del Patronat Municipal de Cultura (tal com preveuen els nous Estatuts), diferenciant aquesta funció, per una banda, de la direcció política i, per l'altra, de les funcions tècniques de programació, de responsabilitat sobre els equipaments, de gestió de determinats programes, etc. Igualment cal incorporar o clarificar en l'organigrama la figura que exerceixi la direcció tècnica dels museus, o del patrimoni en general. També convé incrementar el suport administratiu als diferents serveis.
- En l'aspecte econòmic, cal augmentar l'aportació al Patronat de Cultura en consonància amb la importància que es vulgui atorgar a una política cultural més ambiciosa i decidida. Igualment, s'ha de vetllar per desenvolupar altres fonts de finançament del Patronat: aportacions d'altres administracions, patrocini d'empreses amb implantació local a projectes engrescadors, cobertura de places vacants a les escoles, etc.
- De la mateixa manera, la implementació de les propostes que es puguin derivar dels plans i projectes que es proposen, exigirà un pla d'inversions en matèria cultural ambiciós i persistent, en un esforç per recuperar l'endarreriment que es detecta en

aquest camp, preservant el patrimoni i dotant-se dels equipament i serveis que calen al Martorell d'ara i del demà.

8. CRÈDITS

Aquest **Diagnòstic de la situació cultural a Martorell** és una iniciativa de la regidoria de Cultura del Municipi, encomanada al Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona.

Ha conduït el procés i redactat el document Josep Sampera Arimon, gestor cultural.

Ha comptat amb la col·laboració del següents membres del CERC:

- Carles Prats, director
- Xavier Coca i Carme Garcia, tècnics de cultura
- Hugo Romera, col·laborador

S'ha realitzat entrevistes amb els següents tècnics i responsables de serveis municipals de cultura

- Josefina Canals, tècnica de cultura
- Montserrat Farreny, tècnica de museus
- Mercè Parera, directora de la Biblioteca Fr. Pujols (Diputació de Barcelona)
- Guillem Pérez, director de l'Escola Municipal de Música
- Carme Pardo, directora de l'Escola Municipal Ca l'Oller
- Ferran Balanza, coordinador de cultura

i amb els següents tècnics d'altres àrees municipals

- Joan Romagosa, cap d'Obres, Urbanisme, Disciplina i Patrimoni
- Sílvia Companyó, tècnica de Participació
- Andreu Huguet, tècnic del Servei d'Immigració
- Dolors Fernández, tècnica d'Ensenyament
- Ricard Pardo, tècnic de Joventut

S'ha entrevistat igualment els següents representants d'entitats culturals :

- Pere Bel, Amics de Sant Antoni Abat
- Lluís Rodríguez, Amics de l'Art
- Emili Marés i Mariano Ayza, Amics del Ferrocarril
- Lola Herrero, grup de teatre amateur Els Hereus
- Irene Martín, grup de teatre amateur Mica
- Miquel Muñoz, Societat Ornitològica de Martorell
- Pere Puig, Centre Cultural i Recreatiu El Progrés
- Pere Miró, Foment Parroquial de Cultura

Un cop redactat l'informe provisional s'han realitzat dos seminaris interns, amb els tècnics municipals implicats, per tal de contrastar, completar i debatre'n el continguts.

Els seminaris han estat conduïts per Josep Sampera i han comptat amb l'assessorament dels tècnics del CERC Carme Garcia i Xavier Coca. Hi han participat els següents tècnics municipals:

1r. seminari (18 de febrer de 2005):

Josefina Canals, Montserrat Farreny, Ferran Balanza, Iolanda Insa, Mercè Parera, Guillem Pérez, Carme Pardo.

2n. seminari (4 de març de 2005):

Josefina Canals, Montserrat Farreny, Ferran Balanza, Iolanda Insa, Mercè Parera, Guillem Pérez, Carme Pardo, Joan Romagosa, Sílvia Companyó, Andreu Huguet i Ricard Pardo.

9. ANNEX

El quadre següent vol ser un simple "mapa" d'aproximació als serveis, programes i accions culturals amb què compta Martorell, ordenats per sectors i per àmbits d'actuació, indicant-ne el caràcter públic, privat o associatiu i amb una ponderació segons el nivell d'**esforç** que exigeixen (econòmic, personal,...) i l'**impacte** que se'n deriva. La validació del mateix es va fer al seminari intern realitzat amb els tècnics de cultura.

	<i>FORMACIÓ</i>	Esforç	Impacte	PROD./CREACIÓ	Esforç	Impacte	DIFUSIÓ	Esforç	Impacte
Arts plàst. - Dib/Pint - Escult. - Fotgr. - etc	- Esc. Municipal ca l'Oller (arts plàstiques/idiomes/moda)	Pb3	2	- Biennial Fotografia (CCF)	As1	2	- Expos. Esc. A. Pl.	Pb1	2
	- Seminari oberts de l'Esc. d'Arts Plàstiques.	Pb/as1	2	- Concurs de Pintura Ràpida /Amics Art)	As1	2	- Exposicions Sala Muxart Centre Cultural	Pb1	1-2
	- Cursos de tècniques ceràmiques	As1	1	- Concurs de la Tardor d'Art (Mostra d'Art + Rotllo fotogràfic)	As/pb/pr2	2	- Exposicions a l'Enrajolada	Pb2	2
	- Curs d'iniciació a la fotografia digital (proj)	As	-				- Exposicions a Cal Nicolau (vestíbul)	Pb/as1	2
							- Expos a El Setze (ocasional)	As/pb1	1
							- Sala Ex. Memorial V. Ros	Pb1	1
							- Vestíbul C. Cult.	Pb1	3
Arts escen. - Teatre - Dansa - Música - Etc.	Teatre i dansa - Aula de teatre (proposta)	Pb	-	- Suport econ. t. amateur	Pb/as1	1	- Progr. teatre i dansa (adults)	Pb-pr-as1	1
							- Teatre familiar	As/pb2	3
							- Baix Gira (amateur)	Pb/as1	1

	Música <i>- Escola Mpal. de Música</i>	Pb	3	- Banda Simf. M. (suport econ) - Coral Ars Nova (suport econ.)	Pb/as2 Pb/as2	2-3 2	- Concerts Esc Mús. - Concerts a Can Nicolau - Concert Club Jazz - Diumenges al Palau - Concerts Bada Simf. M. - Concerts Coral Ars Nova	Pb2 As/pb2 As/pb1 Pb/as2 Pb/as2 Pb/as2	3 3 2 3 2 2
Audiovisual							- 12 hores terror - Fira de Prim: pel·lícula (públic infantil) - Festa Major: cinema al carrer (fliar)	As/pb3 Pb1 Pb2	3 3 3

	<i>FORMACIO</i>	Esforç	Impacte	PROD./CREACIÓ	Esforç	Impacte	DIFUSIÓ	Esforç	Impacte
Llibre/lectura - Bibliot. - Foment lect. - Foment escrit.	- Curs narrativa Amics Art (ocasionl)	As1	1	- Premis de Poesia Vila de M. (català / castellà)	Pb3	2	- Biblioteca Francesc Pujols	Pb3	3
	- Visites escolars a la Biblioteca Fr. Pujols	Pb1	2				- Biblioteca-sala de lectura F. Moragas	Pb2	1
Cultura cient.	-Parc Forestal de Can Cases						- Club de lectura	Pb2	2
							- Hora del conte	Pb	2
							- Fira del Llibre per Sant Jordi	As	3
							- Expos. Biblioteca (escriptors, etc)	Pb1	1
							- Conferències escriptors	Pb2	2
							- Llibre Sant Jordi (enseny.)	Pb1	1
- Itineraris de la natura	Pb1	2							
- Activitats Parc Forestal Can Cases	Pb1	2							

							- Martorell Viu: Projecte Rius	Pb1	2
Llengua	- Cursos català (Normal. Ling.)						- Cicle del'aigua		
	- Iniciació català per a immigrants								
	- Escola d'Adults								

	<i>FORMACIO</i>	Esforç	Impacte	PROD./CREACIÓ	Esforç	Impacte	DIFUSIÓ	Esforç	Impacte
Patrimoni - Moble - Immobile - Immater. - Etc	- Tallers per als escolars (pràctiques pictòriques, impremta, museu, estargit i herbes remeieres) – Enraj. -	Pb2	1-2	- Recerques arq.	As/pb1	1	- Visites guiades Museu Enrajolada i M. Vicenç Ros	Pb2	2
	- Formació en pràctiques estudiants arqueol. (Centre Estudis M. + Generalitat + U.B.)	Pb/as3	3				- Itineraris: Pont del Diable, Esgrafiats, etc. - Difusió recerca arqueol: *comunicacions a congres. *web *exposicions *visites	Pb1 As1	1 2

Festes									
				- Concurs de cartells de la Fira de Primavera	Pb2	2	- Reis (Patronat propi)	As/pb3	3
				- Concurs de cartells de la Festa Major	Pb2	1	- Sant Antoni	As/pb3	3
							- Carnaval (joventut)	Pb/as3	3
							- Pasqua. Caramelles.	As/pb3	1-2
							- Sant Jordi	Pr/pb2	3
							- Fira de Primavera	Pb/as3	3
							- Festes de barri	As/pb2	2
							- Festa Major	Pb/as3	2-3
							- Diada Onze de Setembre	As/pb2	2
							- Festa del Roser	As/pb2-3	3

Indicar, a cada sector, serveisis, programes o actuacions.

Caselles **Esforç** i **Impacte**: Ponderar amb **1** (poc), **2** (bastant) ò **3** (molt). **Esforç**: qualificar amb **pb** (públic), **pr** (privat) o **as** (associatiu).